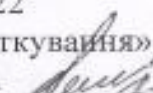

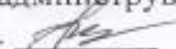
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС- КОЛЕДЖ
Кафедра економіки, управління та адміністрування

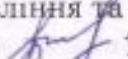
КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
освітнього ступеня «бакалавр»
ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ
(за матеріалами ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО»)

Виконала:

Студентка 2-го курсу, групи ОА-22
спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»
Кононенко Тетяна Олександрівна

Науковий керівник:

к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки,
управління та адміністрування
Грилцька А.В.

Допущено до захисту
протокол №12 від «03» червня 2024 р.
завідувачка кафедри економіки,
управління та адміністрування
д.с.н. Кузнецова Н.Б.

Черкаси 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Економічна сутність та класифікація виробничих запасів	8
1.2. Нормативно-правове регулювання обліку виробничих запасів	14
1.3. Методика обліку виробничих запасів	17
1.4. Особливості обліку виробничих запасів в зарубіжних країнах	22
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ НА ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО»	26
2.1. Організаційно – економічна характеристика підприємства	26
2.2. Первинний облік виробничих запасів	33
2.3. Синтетичний та аналітичний облік виробничих запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО»	36
2.4. Шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО»	40
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	48
3.1. Роль, завдання, інформаційне забезпечення та організація аналізу виробничих запасів	48
3.2. Аналіз постачання та забезпеченості запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО»	54
3.3. Аналіз ефективності використання виробничих запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО»	60
3.4. Управління виробничими запасами: обліково-аналітичні аспекти	66
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ	81

ВСТУП

Актуальність теми. Запаси є значущою категорією у галузі обліку та економіки. Вони становлять важливу частину оборотних активів підприємства та мають вплив на кінцевий продукт та вартість його власного капіталу. В успішному функціонуванні сільськогосподарських підприємств ключове значення має адекватний обсяг та раціональне використання виробничих запасів, які забезпечують розвиток суспільних економічних відносин.

У сучасних умовах, з високим рівнем конкуренції та постійною динамікою відносин між виробниками, постачальниками, покупцями та країнами, керування виробничими запасами є однією з ключових умов отримання прибутку в сільському господарстві. Це вимагає якісної та достовірної інформації, основним джерелом якої є система бухгалтерського обліку. Постійні зміни законодавства, умов використання капіталу та зростання вимог користувачів інформації, а також адаптація вітчизняного бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів, мають прискорити дослідження проблем обліку виробничих запасів сільськогосподарських підприємств. Отже, тема кваліфікаційної роботи є актуальною.

Аналіз останніх досліджень праць вчених. Дослідники, такі як Голов С.В., Грабова Н.М., Дерев'яно С.І., Джинжиристий Т.М., Завгородній В.П., Кірейцев Г.Г., Мурашко О.В., Огійчук М.Ф., Озеран А.В., Озеран В.О., Саблук П.Т., Сопко В.В., Сук Л.К., Сук П.Л., Ткаченко Н.М., Хмелевський С.М., Чижевська Л.В., Шатковська Л.С., Шваб В.М., Бутинець Н.А., Бутинець Ф.Ф., Борщ Н., Буфатіна І., вивчали проблеми організації та методології бухгалтерського обліку виробничих запасів. Також, іноземні вчені, такі як Абрамов С.В., Антоні Р.Н., Вирабов С.А., Костюк П.А., Кролі О.А., Маргуліс А.Ш., Нідлз Б. та інші, внесли значний внесок у вивчення цієї проблеми.

Мета і завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи у розкритті теоретичних аспектів та практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку та аналізу виробничих запасів підприємства з метою забезпечення ефективного функціонування в умовах сучасного господарювання.

Для досягнення цієї мети визначено наступні **завдання**:

- вивчити економічну сутність запасів виробництва та їх класифікацію;
- проаналізувати нормативно-правову організацію з обліку виробничих запасів;
- вивчити методику обліку виробничих запасів на підприємстві;
- розглянути особливості обліку виробничих запасів в зарубіжних країнах;
- надати організаційно-економічну характеристику для ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО»;
- розглянути первинний облік виробничих запасів на підприємстві;
- дослідити синтетичний та аналітичний облік виробничих запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО»;
- внести пропозиції по удосконаленню обліку операцій з виробничими запасами на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО»;
- визначити роль, завдання, інформаційне забезпечення та організацію аналізу виробничих запасів;
- здійснити аналіз постачання та забезпеченості запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО»;
- надати аналіз ефективності використання виробничих запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО»;
- розглянути обліково-аналітичні аспекти в управлінні виробничими запасами.

Об'єкт дослідження – є господарські операції і процеси, пов'язані із наявністю і рухом виробничих запасів на підприємстві.

Предмет дослідження – є методично-організаційні засади обліку й аналізу виробничих запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО».

Суб'єкт дослідження: товариство з обмеженою відповідальністю «ЛАКУДАС-АГРО».

Методи дослідження: застосування положення діалектичного методу пізнання економічних явищ, проведення збору, систематизації та обробки інформації, використання індукції, аналізу, дедукції, деталізації інформації, групування, спостережень та застосування графічного методу.

Інформаційна база: законодавчі та нормативні акти, що регулюють бухгалтерський облік, Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(с)БО), методичний та інструктивний матеріал щодо первинної документації та облікових регістрів виробничих запасів, статті вітчизняних і зарубіжних вчених, фінансова звітність ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» за 2021-2023 роки та первинні документи.

Методична основа дослідження. У ході дослідження були використані теоретичні принципи економічної науки, результати попередніх досліджень у сфері обліку та аналізу виробничих запасів підприємств, а також відповідні законодавчі норми та інші регулятивні акти. Основні висновки та пропозиції нашої роботи ґрунтуються на аналізі матеріалів законодавства України, інформації з періодичних видань та онлайн-ресурсів.

Апробація. Апробацію здійснено на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Трансформаційні процеси в економіці: від конкуренції до кооперації», 26 жовтня 2023 року м. Хмельницький.

Практичне значення. Практичне значення цього дослідження полягає у створенні основ та рекомендацій для майбутніх досліджень щодо перспективного розвитку обліку та аналізу ефективності використання виробничих запасів на підприємстві.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та класифікація виробничих запасів

На підприємствах різних галузей промисловості, запаси – важлива та значуща складова активів та виробничого капіталу. Вони займають ключове положення у структурі майна та витрат, що суттєво впливає на результати господарської діяльності та відображення фінансового стану підприємства.

Основним нормативно-правовим документом, який визначає методологічні засади формування інформації про запаси в бухгалтерському обліку України, є Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" [1]. У зарубіжних країнах для обліку запасів використовуються Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2 "Запаси" [1].

Термін "виробничі запаси" належним чином відображає матеріальні компоненти виробництва, їхня основна мета – брати участь у виробничому процесі та утворювати основу продукції, з можливістю зберігання як виробничих запасів на складі. Проте, для більшості дослідників термін "запаси" визначає запас матеріальних ресурсів, що не задіяний у поточних операціях підприємства та зберігається на випадок непередбачуваних обставин.

Проблему визначення сутності та поняття "виробничі запаси" розглянуто в працях видатних вітчизняних учених-економістів, які відображено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Визначення терміну «виробничі запаси» різними вітчизняними
економістами

№ п.п	Автор	Визначення
1	Задорожній З.В. [9]	виробничі запаси - це матеріальні ресурси, що готуються до включення у виробничий процес.
2	Сопко В.В. [3]	виробничі запаси - це невизначені за призначенням матеріальні блага, які, ймовірно, не будуть використані за своїм призначенням.
3	Бутинець Ф.Ф. [2]	виробничі запаси - це матеріальні ресурси, що знаходяться на складах підприємства та ще не були включені у виробничий процес, або тільки частково, для виготовлення готової продукції.
4	Лень В.С. [11]	під виробничими запасами мається на увазі матеріальні блага, готові до включення у виробничий процес, до складу яких входять сировина, матеріали, паливо, напівфабрикати, комплектуючі вироби, тара, запасні частини для поточного ремонту основних засобів.
5	Лишиленко О.В. [13]	виробничі запаси становлять основні матеріальні оборотні засоби підприємства, необхідні для проведення виробничого процесу.
6	Грабова Н.М. [5]	виробничі запаси - це складові матеріальних оборотних активів підприємства, до яких відносяться сировина, матеріали, напівфабрикати, незавершене виробництво, готова продукція і товари для перепродажу.
7	Ткаченко В.М. [31]	запаси - це матеріальні оборотні активи, що перебувають у власності підприємства та забезпечують його функціонування і використовуються, як очікується, протягом одного операційного циклу.
8	Голов С.В [4]	виробничі запаси - це компоненти предметів праці, які використовуються у виробництві готової продукції, але ще не були задіяні у виробничому процесі, використовуються протягом одного операційного циклу і їхня вартість переноситься на вартість кінцевої продукції.

У бухгалтерському обліку термін "виробничі запаси" відноситься до придбаних або виготовлених виробів, призначених для подальшої обробки на підприємстві. Це охоплює різні компоненти, такі як сировина і матеріали, придбані напівфабрикати та деталі, паливо, упаковка і тарні матеріали, будівельні матеріали, запасні частини, матеріали для сільськогосподарського використання та інші необхідні матеріали [28, с. 374-376]. Запаси є основою виготовленої продукції та впливають на процес її виготовлення, а також

можуть покращувати властивості готової продукції. У виробничому процесі використовується значна кількість матеріалів.

Підприємство визнає об'єкти як запаси за такими умовами:

- 1) є можливість отримання економічних користей у майбутньому внаслідок їх використання;
- 2) їхню вартість можна достовірно визначити.

Не вважаються запасами суми передоплати за товари. Це призводить до заборгованості постачальника перед підприємством [14].

Однак, якщо підприємство отримало фактично запаси, але не отримало від постачальника відповідних документів, то ці запаси можна включити до балансу за умови:

- передбачення постачання було укладено у попередніх угодах.
- отримані запаси задовольняють покупця за кількістю та якістю.
- покупець може достовірно оцінити ці запаси.

Отже, до складу запасів включаються:

- власні запаси, повністю контрольовані підприємством на складах, у магазинах, виробничих цехах;
- власні запаси, на які контроль обмежений;
- запаси в дорозі, щодо яких право власності перейшло до підприємства за умовами угоди;
- не відфактуровані поставки.

До запасів не включаються:

- матеріали, прийняті на подальшу обробку;
- матеріальні цінності, що зберігаються під відповідальним зберіганням;
- товари у комісії;
- матеріальні цінності за договорами схову;
- матеріальні цінності, надані в довічне утримання;
- передплата за матеріальні цінності.

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», придбані або виготовлені запаси зараховуються до балансу підприємства за їхньою первісною вартістю [20].

При отриманні запасів на підприємство їх первісна вартість визначається відповідно до способу надходження, який може бути наступним [7, с. 93]:

- покупка за гроші;
- виробництво власними ресурсами підприємства;
- внесення до статутного капіталу;
- безоплатне одержання;
- придбання в результаті обліку подібних активів;
- придбання в результаті обліку неподібних активів;
- виявлення як надлишок при інвентаризації.

Отже, первісна вартість придбаних запасів включає їх собівартість, яка складається з наступних витрат [7, с. 93]:

- платежі постачальнику, відраховані без урахування оподаткування;
- вартість імпортних мит;
- величина непрямих податків, пов'язаних із придбанням запасів;
- транспортно-заготівельні витрати на вантажно-розвантажувальні роботи, транспортування запасів до місця використання та витрати на страхування ризиків транспортування;
- додаткові витрати, пов'язані із закупівлею запасів та їх підготовкою до використання.

До первісної вартості запасів не включаються [7, с. 96]:

- втрати, які перевищують норму, та недостачі у запасах;
- відсоткові витрати за користування позиками;
- здійснені знижки;
- витрати на збут;
- витрати на адміністрування та інші витрати, які не мають прямого зв'язку із закупівлею та доставкою запасів.

Відповідно до НП(С)БО 9, запаси в балансі відображаються за наступними методами оцінки [14]:

1. Початкова вартість представляє собою суму реальних витрат на придбання або виготовлення запасів.

2. Чиста вартість реалізації запасів – це очікувана ціна продажу запасів в умовах звичайної діяльності, враховуючи передбачувані витрати на завершення їх виробництва та реалізацію.

3. Справедлива вартість – це сума, за яку можна обміняти актив або погасити зобов'язання у операції між освіченими, зацікавленими та незацікавленими сторонами.

Класифікація запасів у бухгалтерському обліку наведена в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація запасів в бухгалтерському обліку

№ п.п.	Види запасів
1	Сировина, головні та допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виготовлення продукції, виконання робіт, надання послуг, підтримки виробництва та вирішення адміністративних потреб.
2	Незавершене виробництво у формі недокінчених обробки та складання деталей, вузлів, виробів та незавершених технологічних процесів.
3	Готова продукція, виготовлена на підприємстві, з призначенням для продажу та відповідності технічним та якісним характеристикам, визначеним у договорі або іншому угоді.
4	Товари у формі матеріальних цінностей, які були придбані або отримані та зберігаються підприємством з метою подальшого продажу.
5	Малоцінні активи, споживчі матеріали та інше обладнання, що використовуються протягом не більше, ніж одного року або нормального операційного циклу, якщо він триває більше одного року.
6	Поточні біологічні активи, продукція сільського господарства та лісового господарства, якщо їх оцінка здійснюється згідно з цим стандартом.

Групування та класифікація є основою для побудови та ведення обліку виробничих запасів. Цей процес дозволяє систематизувати запаси відповідно до їхніх характеристик, що спрощує контроль та аналіз цих матеріальних ресурсів.

За своїм призначенням можна виділити дві основні категорії запасів: виробничі та товарні. Виробничі запаси призначені для використання у

виробничому процесі, у той час як товарні запаси призначені для придбання або продажу. Термін "товар" вказує на продукт праці, який виготовляється для обміну або продажу.

Класифікація запасів для організації облікового процесу описаний на рисунку 1.1.

Рис.1.1 Класифікація запасів за ознаками

Отже, класифікація запасів є ключовим елементом облікового процесу для організації. Ця система дозволяє ефективно відстежувати, аналізувати та управляти запасами, сприяючи оптимізації управління фінансами та забезпеченню необхідного рівня запасів для діяльності підприємства.

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку виробничих запасів

Правові засади бухгалтерського обліку включають усі законодавчі та нормативні акти, що регулюють фінансово-господарську діяльність підприємств різних форм власності. Це включає документи Верховної Ради України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативи Міністерства фінансів, Державної служби статистики, Державної фіскальної служби, Національного банку України та інших органів державної влади.

Нормативно-правова база з обліку виробничих запасів підприємства є досить специфічною та узагальненою, розглянуті законодавчі акти є лише основними документами, які регулюють бухгалтерський облік виробничих запасів. Але окрім них існують інші накази, листи, фінансові та статистичні роз'яснення, спрямовані на деталізацію положень основних нормативних актів з даної ділянки бухгалтерського обліку.

Ключовим аспектом у створенні організаційного механізму бухгалтерського обліку запасів є нормативно-правова складова. Це обумовлено кількома факторами: по-перше, суб'єкти господарювання повинні дотримуватися єдиної системи правил бухгалтерського обліку, встановлених законодавчими актами, що є обов'язковими; по-друге, для задоволення потреб у інформації менеджменту підприємства та підвищення достовірності облікової інформації, потрібна система нормативно-правових актів, що регулюють облік запасів. Ця система має бути узгодженою з одного боку, враховуючи тенденції інтеграції національних систем бухгалтерського обліку в міжнародний контекст, і з іншого боку, враховуючи особливості інноваційної діяльності. [6].

Основні нормативно-правові документи з обліку виробничих запасів наведені в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Нормативно-правові документи з обліку виробничих запасів

№ п/п	Назва нормативно- правового документу, ким і коли виданий	Характеристика
1	2	3

1	Податковий кодекс України, 02.12.2010 № 2755-VI [24]	Встановлює правила оподаткування податком на додану вартість для цінностей при їх надходженні та вибутті, а також встановлює обмеження стосовно включення вартості матеріальних цінностей при розрахунку бази оподаткування податком на прибуток.
2	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», 996-XIV від 16.07.1999р, виданий ВРУ [25]	Регулює юридичні аспекти організації, ведення фінансового обліку, та складання звітності, зокрема щодо запасів. Визначає порядок оформлення первинних документів та реєстрів обліку, а також встановлює обов'язки підприємств у проведенні інвентаризації, включаючи відображення залишків цінностей на дату балансу.
3	МСБО 2 «Запаси» № 929-021 від 01.01.2012р. [14]	Встановлює особливості визнання та оцінки цінностей при їх закупівлі та використанні для підприємств, які застосовують міжнародні стандарти бухгалтерського обліку.
4	НП(с)БО 1, № z0336-13, від 07.02.2013р, виданий наказ № 73 МФУ [17]	Формулює мету, класифікацію і принципи підготовки фінансової звітності, а також визначає вимоги до розкриття її елементів, зокрема щодо виробничих запасів.
5	НП(с)БО 9 «Запаси», № z0751-99, від 20.09.1999р. виданий наказ № 246 МФУ [20]	Визначає основу формування бухгалтерської інформації про запаси та розкриття її в фінансовій звітності. Надає визначення та методи оцінки запасів, перелік витрат, які включаються до їх первісної вартості, та регулює порядок проведення операцій, пов'язаних з обігом цінностей.

Продовження табл.1.3

1	2	3
6	НП(с)БО 30 «Біологічні активи», від 18.11.2005р. виданий наказ № 790 МФУ [23]	Розглядає методологію формування інформації про біологічні активи та додаткові біологічні активи, а також сільськогосподарську продукцію і розкриття інформації про них у фінансовій звітності.
7	Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, № z1365-14 від 02.09.2014, виданий наказ № 879 МФУ [15]	Визначає порядок проведення інвентаризації виробничих запасів, включаючи інвентаризацію за місцями зберігання та за матеріально відповідальними особами.

8	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів від 30.11.99 р. № 291 [6]	Визначає призначення і порядок ведення бухгалтерського обліку для узагальнення інформації про активи, капітал, зобов'язання та фінансово-господарську діяльність юридичних осіб незалежно від їх форм власності, організаційно-правових форм та видів діяльності.
9	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, № з1557-11 від 30.11.1999р, виданий МФУ наказом №291 [19]	Містить коротку характеристику рахунків і субрахунків, а також визначає порядок ведення аналітичного обліку та кореспонденцію рахунків.
10	Наказ про облікову політику, затверджений наказом Міністерства фінансів від 23.01.2015 р. №11 [18]	Складається з методів, процедур і принципів організації системи фінансового обліку затрат, визначає склад запасів, одиницю обліку запасів, первісну оцінку, та визнання.

Отже, аналізуючи таблицю 1.3, можна відзначити, що найбільш повна інформація щодо виробничого обліку запасів міститься в НП(с)БО 9 та МСФЗ 2. Ці документи висвітлюють ключові аспекти бухгалтерського обліку, але існують деякі невідповідності, зокрема, у методах оцінки виробничих запасів відповідно до вимог НП(с)БО та МСФЗ. Порівняльний аналіз цих вимог дозволяє виявити спільні та відмінні підходи до регулювання обліку виробничих запасів.

Сучасні закони і стандарти створюють для бухгалтерів широкі можливості для творчості та незалежного вирішення важливих питань у процесі ведення обліку. Стандарти дають можливість вибирати найбільш підходящі методи обліку, надають рекомендації щодо вибору методу, який найкраще відповідає особливостям діяльності конкретного підприємства. Залежно від типу господарської діяльності, бухгалтер обирає конкретні методи відповідно до облікової політики. Однак для ефективної організації обліку виробничих запасів важливо мати чітку систему чинних нормативно-правових актів, які регулюють цей процес і служать основою для ведення діяльності підприємства.

1.3. Методика обліку виробничих запасів

Облік виробничих запасів включає декілька напрямків:

1. Кількісний і вартісний облік: Цей напрям охоплює визначення кількості та вартості виробничих запасів, включаючи їхню оцінку та переоцінку.

2. Облік заготівлі і придбання: Сюди входить облік процесу заготівлі та придбання запасів, які необхідні для виробництва продукції. Це включає оцінку запасів при їхньому надходженні на підприємство.

3. Облік наявності і руху матеріалів на складах: Цей напрям включає контроль та облік руху запасів на складах підприємства, включаючи приймання, відпуск, пересування та інше.

4. Використання матеріалів у процесі виробництва: Це важливий аспект, оскільки включає облік та контроль за використанням матеріалів під час виробничого процесу.

5. Реалізація запасів: Цей напрям охоплює облік вибуття запасів на виробництво, будівництво, передачу або продаж, а також їхня уцінка та безкоштовна передача.

Для синтетичного обліку виробничих запасів використовується 2-й клас Плану рахунків «Запаси», де виділені рахунки 20 «Виробничі запаси» та 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети».

Рахунок 20 використовується для узагальнення інформації про наявність рух належних підприємству запасів різних типів, включаючи сировину, матеріали, будівельні матеріали та інше. Рахунок 20 «Виробничі запаси» має субрахунки, які наведені в таблиці 1.4 [21, с. 406]:

Таблиця 1.4

Об'єкти, що обліковуються на рахунку 20 «Виробничі запаси»

Шифр	Назва субрахунку	Характеристика субрахунку
201	Сировина й матеріали	Призначений для відображення і ведення обліку наявності та руху сировини та основних матеріалів, а також облік використання основних матеріалів, які використовуються будівельними організаціями під час будівельно-монтажних та ремонтних робіт, а також для обліку допоміжних матеріалів.
202	Купівельні напівфабрикати та	Призначений для відображення та ведення обліку купівельних напівфабрикатів, готових комплектуючих виробів, які

	комплекту- ючі вироби	призначені для комплектування випущеної продукції і вимагають додаткових витрат праці для їх обробки або збирання.
203	Паливо	Призначений для обліку палива, яке купується чи виготовляється для технологічних потреб виробництва, а також для оплати талонів на бензин, дизельне паливо, газ і мастильні матеріали.
204	Тара й тарні матеріали	Веде облік наявності та руху різних видів тари, крім тари, що використовується як господарський інвентар, а також матеріалів і деталей, необхідних для ремонту такої тари.
205	Будівельні матеріали	Фіксує переміщення будівельних матеріалів, конструкцій, обладнання та комплектуючих виробів, що використовуються для монтажних робіт.
206	Матеріали, передані в переробку	Призначений для реєстрації матеріалів, які передаються на обробку стороннім організаціям та пізніше включаються до вартості вироблених продуктів.
207	Запасні частини	Веде облік запасних частин, готових деталей, вузлів, які використовуються для ремонтів, заміни зношених частин устаткування, транспортних засобів, інструментів, а також автомобільних шин.
208	Матеріали сільськогосподарського призначення	Фіксує переміщення мінеральних добрив, отрутохімікатів для боротьби зі шкідниками та хворобами сільськогосподарських культур, біопрепаратів, медикаментів, хімікатів для захисту від захворювань тварин, саджанців, насіння та кормів.
209	Інші матеріали	Веде облік відходів виробництва, невикористаного браку, матеріальних цінностей, що надійшли від ліквідації основних засобів, які не можуть бути використані як матеріали, паливо або запчастини, зношених шин, а також бланків суворого обліку.

Рахунок 22 використовується для обліку та узагальнення інформації про малоцінні та швидкозношувані предмети, які використовуються протягом нормативного операційного циклу, наприклад, інструменти, тара та інше.

Виробничі запаси, які не є власністю підприємства, обліковуються за допомогою позабалансового рахунку 02 «Активи на відповідальному зберіганні». Це передбачено Планом рахунків. Цей рахунок використовується для обліку цінностей, які тимчасово знаходяться на підприємстві, але не є його власністю.

Аналітичний облік виробничих запасів ведеться з урахуванням кількох аспектів:

1. Групи матеріалів: Запаси групуються за їхнім призначенням та характеристиками.
2. Місця зберігання: Виробничі запаси обліковуються в залежності від місця їх зберігання на підприємстві.

3. Матеріально відповідальні особи: Облік запасів ведеться відповідно до відповідальних осіб, які контролюють та відповідають за ці запаси.

Аналітичний облік здійснюється через ведення карток складського обліку, розміщених в картотеці за технічними групами виробничих запасів у відповідності до номенклатурно-цінової класифікації.

Надходження запасів може відбуватися наступними способами:

- придбання за плату у постачальника;
- безоплатне отримання;
- отримання в обмін на подібні запаси;
- як внесок до статутного капіталу;
- виробництво власними силами на підприємстві.

Основні бухгалтерські проведення з обліку надходження запасів на підприємство наведено в таблиці 1.5.

Таблиця 1.5

Основні бухгалтерські проведення з обліку надходження виробничих
запасів на підприємство

№ п/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1.	Оприбутковано виробничі запаси, МШП від вітчизняного постачальника	20,22	631
2.	Придбано виробничі запаси, МШП підзвітною особою	20,22	372
3.	Оприбуткування виробничих запасів власного виробництва, що призначені для внутрішнього використання	20	23
4.	Отримано безкоштовно матеріали з відображенням доходу від безоплатно отриманих активів	201	745
5.	Оприбутковано виявлені надлишки сировини	201	719
6.	Оприбутковані зняті запасні частини, придатні для використання чи відновлення	207	746
7.	Надходження запасів від засновників після реєстрації інформації про випуск акцій	20	425
8.	Внесені учасниками матеріальні цінності	20,22	46

Від правильного документального оформлення операцій з надходження запасів залежить правильне віднесення їх вартості та відображення у фінансовій звітності. Так запаси можуть надходити на підприємство різними шляхами, а саме:

- з виробництва;
- як внесок до статутного капіталу підприємства;
- в обмін на інші подібні і неподібні запаси;
- від постачальника (в тому числі при безплатному отриманні);
- внаслідок безоплатного отримання запасів;
- від замовника як давальницька сировина для переробки.

Списання виробничих запасів з балансу може відбуватися при реалізації за грошові кошти в національній та іноземній валютах, безоплатній передачі, списанні через невідповідність критеріям активу, обміні, внесенні до капіталу, списанні через нестачі і псування, відпуску у виробництво та поверненні постачальнику.

Основні бухгалтерські проведення з обліку вибуття запасів наведено в таблиці 1.6.

Таблиця 1.6

Основні бухгалтерські проведення з обліку вибуття запасів різними способами

№ п/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1.	Списання вартості виробничих запасів на підготовку і освоєння виробництва	39	20,22
2.	Списання відпущених МШП, термін корисного використання яких менше одного року, на витрати в момент передавання їх в експлуатацію	15,23, 91-94	22
3.	Виробничі запаси відпущені у виробництво	23	20
4.	Відображена вартість нестач і втрат виробничих запасів при інвентаризації	375	20,22
5.	Відображена сума реалізованих виробничих запасів	361 712	712 641
6.	Відображені витрати, пов'язані з реалізацією виробничих запасів	943	20,22
7.	Списано нестачу запасів	947	20
8.	Передано безоплатно матеріали	977	201

Інформація про запаси відображається у формі №1 Балансу в розділі II "Актив" у рядку 1100. У формі №2 "Звіт про фінансові результати" списані на виробництво запаси відображаються за статтею "Собівартість реалізованої продукції". У статті "Інші операційні витрати" відображається собівартість реалізованих виробничих запасів. Крім того, у примітках до фінансової звітності наводиться інформація про [17]:

- різновидів оцінки запасів;
- балансової (облікової) вартості запасів, розглянутої в контексті окремих класифікаційних груп;
- балансової (облікової) вартості запасів, відображених з урахуванням чистої вартості реалізації;
- балансової (облікової) вартості запасів, що були передані у переробку, на комісію або в заставу;

- суми, яка визначає збільшення чистої вартості реалізації, що використовується для оцінки запасів

Таким чином, при перевірці правильності документального відображення виробничих запасів, основним методом перевірки є інвентаризація.

1.4. Особливості обліку виробничих запасів в зарубіжних країнах

Виробничі запаси є значущим об'єктом обліку не лише в Україні, але й у різних країнах світу, оскільки їх рух має суттєвий вплив на розмір оподаткованого прибутку підприємства. З цього випливає, що особливу увагу слід приділяти операціям з обліку товарно-матеріальних цінностей, розуміючи, що ефективна організація обліку виробничих запасів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємства на ринку та загальній продуктивності.

Згідно з Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (МСБО), зокрема з МСБО 2, запаси означають активи, які утримуються для продажу в рамках звичайної господарської діяльності, знаходяться у процесі виробництва для такого продажу або представлені у формі основних чи допоміжних матеріалів для використання в виробничому процесі або надання послуг.

Після проведення дослідження національних стандартів бухгалтерського обліку запасів у підприємствах за кордоном, було виявлено спільні та відмінні риси порівняно зі стандартами, що застосовуються в Україні. Аналізуючи їхні основні аспекти порівняно із Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 "Запаси", прийшли до висновку, що загалом вони мають схожий зміст. Однак деякі різняться, наприклад, термін "запаси" має свої особливості в різних країнах, як видно з таблиці 1.7.

Таблиця 1.7

Визначення терміну «запаси» у різних країнах світу

№ з/п	Країна	Визначення
1.	Україна	Запаси - це активи, що зберігаються для майбутнього продажу, перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу виготовленої продукції, використовуються під час виробництва товарів або послуг, а також для ефективного управління підприємством.
2.	США	Запаси – це активи, які призначені для продажу протягом одного звичайного ділового циклу або використання одного виробничого циклу.
3.	Німеччина	Визначення не наводиться, проте загальноприйнятою є думка, що запаси - це предмети, які призначені для короткострокового використання або перепродажу.
4.	Франція	Запаси - це активи, які зберігаються для продажу у звичайному режимі діяльності, перебувають у виробництві для майбутнього продажу та у вигляді матеріалів або витратних матеріалів, що будуть використані під час виробництва або надання послуг.
5.	Польща	Запаси – це матеріали, придбані для власного використання, готова продукція (товари та послуги), виготовлена або перероблена підрозділом, готова для продажу або в процесі виробництва, напівфабрикати та товари, придбані для подальшого перепродажу у непереробленому вигляді.

Ключовою умовою для належної організації обліку виробничих запасів є їх оцінка, процес якої відзначається різницями між зарубіжними країнами та Україною. Наприклад, у США та інших країнах світу підприємства оцінюють запаси за фактичними витратами, що були здійснені при їх придбанні чи виробництві. Ця оцінка здійснюється на основі грошових платежів, які вже були здійснені або плануються в майбутньому.

У разі витрат на доставку запасів, їх включення чи невключення до собівартості ТМЦ залежить від конкретних обставин. Важливо відзначити, що система обліку в США рекомендує включати до собівартості лише ті витрати, які будуть відшкодовані покупцям.

Польща встановлює, що оцінка запасів повинна здійснюватися за цінами їх придбання чи, у випадку невизначеності цін, за цінами на аналогічні чи схожі товари та матеріали.

Франція, Люксембург та Німеччина визначають вартість виробничих запасів як найменшу з собівартості або ринкової вартості, в той час як Іспанія

та Португалія вважають зацікавленими лише ціни придбання чи витрат на виробництво.

Зокрема в Іспанії та Португалії оцінка запасів визначається на основі їх придбання або витрат на виробництво. В іспанській системі ціна придбання включає в себе суму, вказану в рахунку постачальника, а також додаткові витрати на зберігання запасів, включаючи податок на продаж, якщо вони не фінансуються з бюджету. Важливо відзначити, що у випадку, коли ціна придбання або витрати на виробництво перевищують ринкову ціну, матеріальні запаси обліковуються за ринковими цінами в Іспанії. Визначення ринкової ціни враховує дві ключові величини: для сировини - менша з двох - відновлювана вартість та чиста вартість завершення робіт; для товарів та готової продукції - всі витрати (з виключенням відповідних податків); для незавершеного виробництва - вартість виконаних робіт (з виключенням комерційних витрат).

Італія та Швейцарія оцінюють товарно-матеріальні цінності за меншою зі значень – первинною вартістю або чистою вартістю реалізації.

Зазначений аналіз підкреслює не лише відмінності у підходах до оцінки запасів у різних країнах, але й розбіжності в класифікації запасів згідно з їхніми національними нормативно-правовими актами.

Вивчаючи правові норми зарубіжних країн світу, було неможливо не звернути увагу на методи оцінки запасів під час їх вибуття. Хоча всі ці методи базуються на Міжнародних стандартах фінансової звітності, кожна країна враховує економічні особливості власної території, що призводить до відмінностей у практиці їх застосування. Незважаючи на це, загальною рисою за межами країни є те, що методи середньозваженої собівартості та ФІФО є найбільш поширеними, так само як і в нашій країні (таблиця 1.8).

Таблиця 1.8

Методи оцінки запасів при їх вибутті, що застосовуються у зарубіжних підприємствах

№ з/п	Країна	Методи оцінки			
		Середньозваженої собівартості	ФІФО	Ідентифікованої собівартості відповідної одиниці	Інші
1	Україна	✓	✓	✓	Ціни продажу, нормативних затрат
3	Великобританія	✓		✓	
4	США	✓	✓	✓	
5	Німеччина	✓	✓		
6	Польща	✓	✓	✓	
7	Іспанія	✓	✓		
8	Італія	✓	✓	✓	
9	Греція	✓	✓		
10	Франція	✓	✓		
11	Португалія	✓	✓		Стандартна та спеціальна (ринкова) ціна базового запасу

Отже, положення щодо бухгалтерського обліку запасів у кожній розглянутій країні формуються враховуючи їхні національні особливості. Тобто, визначення терміну "запаси" відрізняється не лише з точки зору звучання, але й за економічним змістом. Більше того, у нормативно-правових актах деяких країн цей термін може бути взагалі відсутній.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ НА ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО»

2.1. Організаційно – економічна характеристика підприємства

Повна назва підприємства - товариство з обмеженою відповідальністю «ЛАКУДАС-АГРО». Розташування - Україна, Черкаська область, м.Черкаси, проспект Хіміків, 12/3. Засновники (керівники) – Лакудас Лариса Володимирівна та Чілінгірян Ашот Бахшиєвич.

Підприємство забезпечує працею мешканців 11 осіб.

ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» є юридичною особою з власним балансом, рахунками у банку, печатками та здатністю укладати угоди та володіти власним майном відповідно до призначення.

ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» також самостійно здійснює зовнішньоекономічну діяльність згідно чинного законодавства та веде комерційні відносини з іноземними компаніями щодо питань, що відносяться до комерційних інтересів товариства.

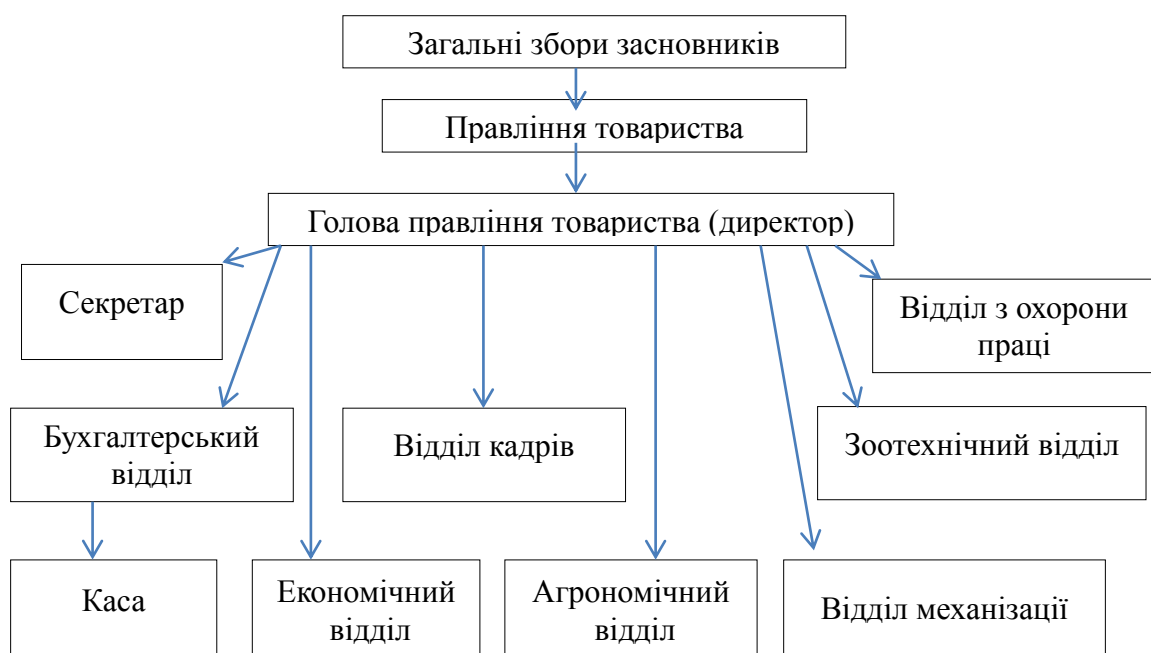

Рис. 2.1. Організаційна структура ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО»

ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» у своїй діяльності керується діючим Статутом (додаток А).

Учасниками Товариства «ЛАКУДАС-АГРО» є:

1. Лакудас Лариса Володимирівна – 49% частка.
2. Чілінгарян Ашот - 51% частка.

Товариство було засноване з метою здобуття прибутку.

На земельних ділянках ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» вирощують різні види сільськогосподарської продукції, такі як соняшник (20%), кукурудза (30%), пшениця (65%). Крім цього, займаються після урожайною діяльністю, допоміжною діяльністю у рослинництві, наданням в оренду сільськогосподарських машин і устаткування. Особливу увагу приділяють овочівництву. Для вирощування овочів борщового набору та картоплі відведено близько 600 гектарів землі, з них 350 гектарів призначено під товарну картоплю, 50 гектарів під посадкову. Також є площі для вирощування столового буряка, моркви, цибулі та капусти розміром 30-40 гектарів для кожної з культур. Усі ці культури розподілені між ранніми (10%) та пізніми (90%) сортами.

ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» має розвинену систему поливу, яка може одночасно забезпечувати волого-забезпечення на 600 гектарах землі.

Основним предметом діяльності ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» є :

- Діяльність посередників у торгівлі сільськогосподарською сировиною, живими тваринами, текстильною сировиною та напівфабрикатами;
- Торговельна діяльність у сфері оптової, роздрібної, комісійної торгівлі та громадського харчування щодо реалізації продовольчих і непродовольчих товарів, алкогольних напоїв, тютюнових виробів;
- Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин;
- Допоміжна діяльність у рослинництві;
- Після урожайна діяльність;
- Оптова торгівля живими тваринами;
- Оптова торгівля сільськогосподарськими машинами і устаткуванням;

- Надання в оренду сільськогосподарських машин і устаткування;
- Неспеціалізована оптова торгівля;
- Вантажний залізничний транспорт;
- Складське господарство;
- Допоміжне обслуговування наземного транспорту;
- Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту;
- Технічні випробування та дослідження;
- Дослідження й експериментальні розробки у сфері біотехнологій;
- Дослідження і експериментальні розробки у сфері інших природничих і технічних наук;
- Інша професійна, наукова та технічна діяльність;
- Надання в оренду вантажних автомобілів;
- Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;
- Діяльність автомобільного вантажного транспорту;
- Транспортне оброблення вантажів;
- Організація перевезення вантажів;
- Оптова торгівля автомобільними деталями та приладдям;
- Технічне обслуговування та ремонт автомобілів;
- Роздрібна торгівля автомобільними деталями та приладдям;
- Посередництво в торгівлі автомобільними деталями та приладдям.

ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» є власником:

- 1) Одержаних доходів;
- 2) Продукції, виробленої в результаті діяльності Товариства;
- 3) Майна, переданого йому учасниками Товариства у власність;
- 4) Іншого набутого майна.

Головним органом управління господарством є генеральний директор або особа, якій довірено цю посаду. У товаристві діє двухступенева організаційна структура управління, де взаємодія між бригадами і фермами здійснюється безпосередньо через керівництво господарства.

Товариство «ЛАКУДАС-АГРО» несе відповідальність за свої зобов'язання власним майном, яке може бути звернено в стягнення на вимогу кредиторів у відповідності до законодавства України. Діяльність товариства регулюється Цивільним Кодексом України, Господарським Кодексом України, та Податковим Кодексом України.

Товариство має право здійснювати будь-які дії щодо свого майна, які не порушують законодавство. Це включає передачу прав на володіння, користування та розпорядження майном іншим особам, використання його як предмету застави, дарування, передачу в управління та розпорядження іншим особам.

Успішність виробничо-господарської діяльності та фінансовий стан підприємства «ЛАКУДАС-АГРО» значно залежать від наявності основних засобів та виробничих запасів, а також від ефективного їх використання.

Для проведення аналізу використовується фінансова звітність підприємства ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» за період з 2021 року по 2023 рік, зокрема:

- форма № 1 "Баланс (Звіт про фінансовий стан)";
- форма № 2 "Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)".

Звіт по формі № 1 "Баланс (Звіт про фінансовий стан) та Звіт по формі № 2 "Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) відображені в додатках Б (2021 р.), В (2022 р.), Г (2023 р.).

Таблиця 2.1

Аналіз основних економічних показників діяльності ТОВ
«ЛАКУДАС-АГРО» за період з 2021 по 2023 рр. (тис.грн)

Показники	Роки			Абсолютне відхилення +/-, тис.грн		Відносне відхилення, %	
	2021	2022	2023	2022	2023	2022	2023
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	83652,3	148536,9	176641,9	+64884,7	28106	77,7	18,93
Собівартість, тис. грн.	1115,7	8580,8	2301,5	+2465,2	1279,4	+222	35,72
Чистий прибуток, тис. грн.	73465	122354,9	150698	+48890,9	2834,23	+66,7	23,17
Інші операційні доходи, тис.грн	-	14161,5	660,3	+14161,5	13502	-	95,29
Інші операційні витрати, тис.грн	8827,8	35982,5	23798,5	+27154,8	12185	+308	33,87
Інші доходи, тис.грн	-	5,8	-	+5,8	5,8	-	100%
Інші витрати, тис.грн	-	-	-	-	-	-	-

Результати порівняльного аналізу фінансової діяльності ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» за період з 2021 по 2022 рік свідчать про наступне: чистий дохід від реалізації збільшився у 2022 році на 64884,7 тис. грн. порівняно з 2021 роком; собівартість реалізації зросла у 2022 році на 2465,2 тис. грн. порівняно з 2021 роком, а у 2023 – на 1279,4 тис.грн. порівняно з 2022 р.; чистий прибуток збільшився у 2022 році на 48890,9 тис. грн. порівняно з 2021 роком, а у 2023 – на 2834,23 тис.грн. порівняно з 2022 р.. Інші операційні та фінансові показники: інші операційні доходи збільшились у 2022 році на 14161,5 тис. грн. порівняно з 2021 роком, а у 2023 – на 660,3 тис.грн. порівняно з 2022 р.; інші операційні витрати збільшились у 2022 році на 27154,8 тис. грн. порівняно з 2021 роком; інші доходи зросли у порівнянні з попереднім роком.

ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» активно працює над підвищенням свого прибутку та оптимізацією управління витратами з метою досягнення більш високого рівня прибутковості. Ефективна управлінська координація та розвинена фінансова база підприємства сприяють активній діяльності організації. ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» виконує обов'язки платника ПДВ та податку на прибуток. Для аналізу показників ліквідності використовується

фінансова звітність підприємства за період з 2021 по 2022 рік.

Таблиця 2.2

Аналіз динаміки ліквідності ТОВ «ЛІАКУДАС-АГРО» за період
з 2021 по 2023 рік

Коефіцієнт	2021	2022	2023	Нормативне значення
Абсолютна ліквідність	0,0001	0,0003	0,05	0,2-0,35
Швидка ліквідність	2,05	5,04	2,07	0,7-0,8
Загальна ліквідність	2,17	5,39	2,25	2,0-2,5

Отже, проаналізувавши таблицю 2.2, можна зробити висновки:

1. Коефіцієнт загальної ліквідності: Коефіцієнт загальної ліквідності для ТОВ «ЛІАКУДАС-АГРО» більше 1, що свідчить про те, що підприємство має достатньо коштів, щоб погасити свої короткострокові зобов'язання протягом 2021 та 2023 років. Однак варто відзначити, що коефіцієнт швидкої ліквідності коливається протягом цього періоду, що може вказувати на потенційні труднощі у своєчасному погашенні зобов'язань перед дебіторами.

2. Коефіцієнт абсолютної ліквідності: Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності в межах 0,2-0,3 вважається теоретично достатнім. Однак важливо враховувати, що високе значення цього показника може свідчити про нераціональне використання фінансових ресурсів.

3. Платоспроможність підприємства є критично важливою для забезпечення своєчасного виконання фінансових зобов'язань. Дослідження платоспроможності дозволяє оцінити можливість підприємства вчасно погасити термінові зобов'язання. У даному випадку, порівняння сум платіжних коштів підприємства з терміновими зобов'язаннями є ключовим аспектом аналізу.

Загалом, аналіз динаміки показників ліквідності та платоспроможності є важливим для оцінки фінансового стану та готовності підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання вчасно та ефективно (табл. 2.3.).

Таблиця 2.3

Аналіз динаміки показників платоспроможності та фінансової стійкості ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» за 2021-2023 р.р.

Показник	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення+,-	
				2022/ 2021	2023/ 2022
Коефіцієнт автономії	0,43	0,57	0,47	+0,22	-0,19
Коефіцієнт фінансування	0,1	0,29	0,25	+0,19	-0,04
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,33	0,36	0,21	+0,03	-0,15

Отже, виходячи із даних таблиці 2.3 ми дійшли до таких висновків:

1. Коефіцієнт автономії: Нормальне мінімальне значення коефіцієнта автономії орієнтовно оцінюється на рівні 0,5. Підприємство має здатність погасити свої зобов'язання, реалізуючи майно, сформоване з власних джерел.

2. Коефіцієнт маневреності власного капіталу: Коефіцієнт маневреності власного капіталу вказує на гнучкість підприємства щодо використання власних ресурсів. За результатами аналізу видно, що у 2023 році показник зменшився, що вказує на необхідність збільшення частки власних ресурсів для підвищення показника.

3. Коефіцієнт фінансування: Коефіцієнт фінансування вказує на термін, за який можна компенсувати вартість майна. Позитивним є збільшення цього коефіцієнта в порівнянні з попереднім періодом.

Додатково, важливими показниками є обсяг виробництва та реалізації продукції.

Таблиця 2.4

Аналіз обсягів виробництва на підприємстві

Показники	Обсяги виробництва, ц			Абсолютне відхилення, +/-	
	2021	2022	2023	2023/ 2022	2022/ 2021
Зернові культури:					
- соняшник	13920	14990	11652	-3338	+1070
- кукурудза	5301	13800	12305	-1495	+8499
- соя	4890	3212	6410	+3198	-1678
- пшениця	19877	14622	26320	+11698	-5255
- столовий буряк	5040	2601	8060	+5459	-2439

Отже, аналіз за даними таблиці 2.4 свідчить, що найбільший внесок в загальний обсяг зернових культур становить вирощування пшениці, яке у 2023 році збільшилося на 11698 ц порівняно з 2022 роком. Найменший внесок належить столовим бурякам, проте їхнє вирощування також збільшилося на 5459 ц в порівнянні з 2022 роком.

Сільське господарство виступає як один із основних секторів економіки, сприяючи підвищенню матеріального благополуччя населення, зміцненню економічної та продовольчої безпеки країни, а також збільшенню експортного потенціалу.

2.2. Первинний облік виробничих запасів

Значна частина готової продукції використовується у виробничому процесі. Частина продукції продається, а інша стає складськими запасами для наступного циклу виробництва. Для отримання матеріалів від постачальників або транспортних організацій бухгалтерія виписує розрахункові документи, такі як рахунок-фактура, товарно-транспортна накладна тощо. Для видачі матеріалів зі складу видається доручення, підписане керівником підприємства та головним бухгалтером.

Приймання та облік продукції та матеріалів, що надходять від постачальників, оформляються на складах шляхом складання накладних на підставі супровідних документів. Рух матеріалів у коморах, складах та сховищах ведеться у спеціальних картках або книгах складського обліку.

Матеріали на складах розміщуються відповідно до їхніх характеристик та виду у спеціальних секціях, які відокремлені перегородками. Кожен вид матеріалів позначається спеціальним ярликом з назвою та характеристиками продукції.

Нафтопродукти та мінеральні добрива зберігаються на відповідних спеціально обладнаних складах. Постачання мінеральних добрив на центральний склад або відразу до бригади здійснюється згідно з установленим графіком після укладення договору та оформлення замовлення.

При отриманні мінеральних добрив завідувач складу або комірник важить кожен машину і підписується в товарно-транспортній накладній. Цей примірник повертається шоферу-експедитору, який доставив добрива. Завідувач складу (комірник) одночасно одержує другий примірник товарно-транспортної накладної та копію сертифіката на прийняту партію добрив. Після прийому вантажу книга складського обліку доповнюється відповідними записами, і документи передаються в бухгалтерію.

При поставці мінеральних добрив власним транспортом від заводів представник ТОВ «ЛІКУДАС-АГРО» пред'являє заводу-постачальнику довіреність. По всій кількості добрив бухгалтерія заводу складає рахунок-фактуру та видає сертифікат, який підтверджує якість відпущених мінеральних добрив.

Надходження нафтопродуктів в автоцистернах і бочках на нафтосклад підприємства приймає завідувач нафтоскладу на підставі товарно-транспортних накладних і паспорта якості нафтопродуктів. Інформація про найменування, якість, щільність, марку та технічні характеристики нафтопродуктів відображена в цих документах.

ТОВ «ЛІКУДАС-АГРО» закуповує медикаменти, перев'язувальні матеріали для тварин, дезінфікуючі засоби для профілактичних заходів, антибіотики і біогенні стимулятори. Ці матеріали здебільшого купують через ветеринарні аптеки та інші спеціалізовані організації на підставі замовлень та рецептів ветеринарних лікарів. Облік отриманих медичних засобів та засобів профілактики ведеться на основі накладних, рахунків та інших документів.

Матеріально-відповідальні особи повинні складати щомісячний звіт про рух матеріальних цінностей у двох примірниках разом з первинними документами та передавати їх в бухгалтерію. Після перевірки звіту бухгалтерія повертає другий примірник матеріально-відповідальній особі. Проте на підприємстві щомісячний звіт про рух матеріальних цінностей не складається. Первинні документи, отримані від різних матеріально-відповідальних осіб, перевіряються бухгалтером з обліку матеріальних цінностей та заносяться в

комп'ютерну систему. Документи групуються за видами товарів і зберігаються разом за місяцями.

Оприбуткування зернової продукції ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» здійснюється за допомогою документу, що дозволяє вивезти продукцію з області (форма № 77а). Продаж та відправлення продукції до заготівельних організацій оформляється товарно-транспортною накладною (форма № 1-СТ для зерна та овочів). Використання продукції в господарстві оформляється актами при використанні насіння і садівничого матеріалу, відомостями при списанні кормів для годування тварин.

На тваринницькій фермі ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» отримують різні продукти, такі як молоко, яйця, мед, вовна. Облік продукції тваринництва ведеться на підрахунку 272 та оформляється звітом про виробництво продукції тваринництва, кількість сільськогосподарських тварин та забезпеченість ними кормами (форма 24), а також звітом про реалізацію продукції сільського господарства (форма 21-заг).

Облік надоєного молока ведеться в журналі обліку надою молока (форма № 112). Щоденний облік надходження та витрат молока фіксується у відомості руху молока (форма № 114). Доставка молока на молокозавод оформляється товарно-транспортною накладною (форма 1-СТ для молочної сировини).

Підприємство ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» проводить інвентаризацію матеріальних запасів у випадках: перед поданням річної звітності або при зміні осіб, відповідальних за матеріальні цінності, а також при виявленні порушень та пошкоджень цінностей. Таким чином, працівники бухгалтерії ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» порівнюють дані про рух продукції та матеріалів з інформацією, наведеною в відповідних виправдних документах, додають до звіту та такують його. Повноту оприбуткування матеріалів, одержаних від сторони, перевіряють шляхом порівняння з відповідними реєстрами.

Найчастіше, недоліки в первинному обліку виробничих запасів стають очевидними під час інвентаризації, при порівнянні даних складського обліку, коли виявляються нестачі й розбіжності через пересорт матеріалів, а також помилки у первинних й зведених документах, що описують рух виробничих

запасів. Організація ефективного документообігу та складського обліку виробничих запасів може зменшити матеріальні втрати. Неналагоджена система первинного обліку призводить до неповного та несвоєчасного надходження звітних даних та іншої інформації. Часові затримки між моментом отримання облікової інформації та її використанням перешкоджають підвищенню ефективності підприємства. Недоліки в організації обліку призводять до неточностей в інформації, збільшення витрат на утримання бухгалтерії, створення умов для зловживань та розкрадання матеріальних цінностей.

2.3. Синтетичний і аналітичний облік виробничих запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО»

Облік виробничих запасів у ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» дотримується вимог Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" та враховує специфіку сільськогосподарського виробництва. У цьому підприємстві використовуються різні види запасів, а саме: виробничі запаси, матеріально-справочні запаси (МШП) та незавершене виробництво.

Облік виробничих запасів в ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» реалізується за допомогою методу нормативних витрат на рахунку 20 "Виробничі запаси". Цей рахунок відображає рух сировини, матеріалів, будівельних матеріалів, запасних частин, матеріалів сільськогосподарського призначення, палива, тари, тарних матеріалів та відходів основного виробництва.

Система обліку враховує ряд особливостей сільськогосподарського виробництва:

1. Земельні ресурси: земля розглядається як головний засіб виробництва, і облік та управління використанням земельних ресурсів відіграють ключову роль.
2. Живі організми (тварини та рослини): облік господарських тварин та рослин враховує різні види та вікові групи, адаптуючи управління виробництвом до їхніх особливостей.

3. Сезонність виробництва: врахування одноразових витрат на виробництво, пов'язаних із сезонністю.
4. Облік за видами і групами продукції: витрати на виробництво обліковуються за видами культур, віковими групами тварин та виробничими підрозділами.
5. Різні види продукції з одного джерела: оскільки від однієї культури чи виду худоби може отримуватися кілька видів продукції, необхідно чітко відділяти витрати та виробництво для кожного виду продукції.
6. Готова продукція в рослинництві: облік готової продукції враховує особливості дозрівання рослин та необхідність збереження та переробки продукції.
7. Внутрішньогосподарський оборот: деталізований облік внутрішніх потреб, що вимагає ретельного відстеження руху та використання продукції.
8. Не залежність вихідної продукції від витрат: слід ретельно відстежувати витрати та готову продукцію, оскільки природні умови можуть впливати на відповідність між ними.

У підприємстві ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» виробничі запаси включають насіння, корми, нафтопродукти, тверде паливо, сировину для переробки, готову продукцію та інші матеріали, спожиті на виробництві протягом року. Оцінка виробничих запасів проводиться при їх первісному визнанні, на дату складання балансу та на дату списання згідно з принципами, визначеними відповідними стандартами. Процес вибуття виробничих запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» може відбуватися через продаж, передачу в виробництво для власного використання, безоплатну передачу та інші сценарії.

Таблиця 2.5

Основні бухгалтерські проведення надходження виробничих запасів на
ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО», червень 2022 року

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	

1	Отримано 10метрів агроволокно Agreeen від ТОВ «Укр Семена»	208	631	8015,00
2	Придбано масло автол М-8В від постачальника ТОВ «Арістей Оіл»	203	631	9419,70
3	Придбано три комплекти шин Росава Ф-37 для комбайна від постачальника Укртехпром	207	631	280000,0
4	Оприбутковано дерев'яна тара від підзвітної особи	204	372	34000,0
5	Оприбутковано щєбінь від постачальника ПП «Рубан»	205	631	7200,00
6	Придбано посівний матеріал озимої пшениці Астарта від ТК «Агро Воля»	201	631	85300,0
7	Оприбутковано саджанці винограду Синдикат від Veles	201	631	890,0
8	Придбано харчові добавки BioProtect агрономом	208	371	8600,0
9	Безоплатно отримано ветеринарні добавки Гермакап (ТУ У 10.9-37205301-009: 2014)	208	745	2045,0

Оцінка виробничих запасів проводиться у момент їх первісного визнання, на дату складання балансу та на дату вибуття. Методи оцінки в окремих випадках надходження визначені в НП(С)БО 9. Згідно з НП(С)БО 30 "Біологічні активи", підприємство враховує тварини і рослини, які в процесі біологічних перетворень можуть надавати сільськогосподарську продукцію та додаткові біологічні активи, а також приносити економічні вигоди по-іншому.

Основні господарські операції з вибуття запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» за червень 2022 року наведені у таблиці 2.6.

Аналітичний облік на підприємстві ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» відображається для кожного окремого виду запасів. При відпуску запасів у виробництво та в інших випадках вибуття оцінка матеріальних запасів здійснюється методом середньозваженої собівартості, відповідно до облікової політики підприємства.

Таблиця 2.6

Основні бухгалтерські проведення вибуття виробничих запасів на
ТОВ «ЛЯКУДАС-АГРО», червень 2022 року

№ п/ п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
		Дебет	Кредит	
1	Оплачено постачальнику рахунки ТОВ «Укр Семена»	631	311	19015,00
2	Перераховано суми постачальника ТОВ «Арістей Оіл» готівкою	631	301	1419,70
3	Перераховано кошти з рахунку в банку постачальнику Укртехпром	631	311	280000,0
4	Списані цегла і цемент на допоміжне виробництво	234	205	8720,00
5	Списано біоматеріал на виробництво продукції рослинництва	231	208	5690,00
6	Переведено до складу товарів для продажу біопрепарати, раніше придбані з метою використання у виробництві			
	- Сезар	282	208	835,0
	- Актофіт	282	208	1060,0
	- МікоХелп	281	208	2605,6
	- Актоверм	281	208	1973,2
	- Казумін	282	208	480,6
7	Відвантажено полімерну тару (пластикові пляшки) в обмін на подібні активи	361	203	7312,20
8	Списано виробничі запаси на витрати, пов'язані з підготовчими до виробництва роботами в сезонній посадці озимої пшениці	39	201	14300,0
9	Списано водоемульсійну фарбу та оліфу Актіліка на пофарбування адмін будівлі	92	205	4810,60

Інформація про виробничі запаси відображається у фінансовій звітності наступним чином:

1. У формі №1 "Баланс" в II розділі Активу запаси відображаються у рядку 1100;

2. У формі №2 "Звіт про фінансові результати" списані на виробництво запаси відображаються за статтею "Собівартість реалізованої продукції". Також у цій формі у статті "Інші операційні витрати" відображається собівартість реалізованих виробничих запасів;

3. Додатково, інформація про запаси та їх оцінка вказується у примітках до фінансової звітності.

Ця система дозволяє належним чином відображати та аналізувати всі аспекти обліку та використання запасів на підприємстві.

Облікові реєстри аналітичного та синтетичного обліку складаються після формування первинних документів про рух запасів. Вони необхідні для систематизації даних про надходження запасів на підприємство і їх вибуття. Кожен документ про переміщення виробничих запасів повинен містити іменний номер, а також назву товарно-матеріальних цінностей. Це дозволяє уникнути помилок при оформленні прибутково-видаткових документів і введенні бухгалтерського і складського обліку запасів.

2.4. Шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО»

Успішне виконання виробничого процесу, який є основною складовою діяльності підприємств, визначається наявністю та раціональним використанням запасів сільськогосподарського підприємства [3, с.126-132]. Хоча науковці вже досліджували цю тему у своїх статтях та інших роботах, залишаються невирішеними аспекти, пов'язані з виробничими запасами на конкретному підприємстві, яким є ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО».

Основні проблеми, які виникають у цьому контексті, включають:

- потреба у вдосконаленні документації для оперативного та аналітичного обліку запасів.
- необхідність у взаємозаміні різних видів виробничих запасів.
- низький рівень оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами.
- недостатній контроль і оперативне регулювання процесів формування запасів.
- обмеженість контролю використання виробничих запасів.

Для вирішення цих проблем необхідно розробити основні напрямки та чіткі рекомендації з удосконалення методики обліку виробничих запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» [5, с.623-625]. Для цього пропонується:

- видача розпорядчої документації особам, відповідальним за господарські операції, з правом підпису первинних документів.
- контроль з боку бухгалтерії щодо правильності оформлення первинної документації з обліку виробничих запасів.
- розробка аналітичних рахунків для детального контролю за рухом запасів підприємства.

Модель структури рахунку 20 «Виробничі запаси» наведена в таблиці 2.7. [15].

Таблиця 2.7

Модель структури рахунку 20 «Виробничі запаси»*

За чинною методикою	Рекомендований варіант	
1	2	
Субрахунок 201 «Сировина і матеріали»	201/1 «Сировина»	
	201/2 «Матеріали»	201/21 «Основні матеріали» 201/22 «Допоміжні матеріали» 201/23 «Зворотні відходи»
Субрахунок 203 «Паливо»	203/1 «Паливо»	203/11 «Паливо на виробничі цілі» 203/12 «Паливо на технологічні цілі» 203/13 «Паливо на перепродаж»
Субрахунок 204 «Тара і тарні матеріали»	204/1 «Тара»	204/11 «Тара одноразового використання» 204/12 «Тара багаторазового використання»
Субрахунок 205 «Будівельні матеріали»	205/1 «Будівельні матеріали»	205/11 «Будівельні матеріали власного виробництва» 205/12 «Будівельні матеріали покупні»
Субрахунок 207 «Запасні частини»	207/1 «Запасні частини»	207/11 «Запасні частини для тракторів» 207/12 «Запасні частини до автомобілів» 207/13 «Запасні частини до комбайнів» 207/14 «Запасні частини до сільськогосподарських машин» 207/15 «Деталі, вузли, агрегати»

Продовження таблиці 2.7

1	2	
Субрахунок 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення»	Субрахунок 208/1 «Матеріали сільськогосподарського призначення»	208/11 «Зелена маса, сінаж, силос 208/12 «Солома озима» 208/13 «Ярі зернові культури» 208/14 «Кормові буряки» 208/15 «Зерно з насінницьких ділянок» 208/16 «Мінеральні добрива» 208/17 «Біопрепарати» 208/18 «Медикаменти та хімікати»

Існує протиріччя в Інструкції по застосуванню Плану рахунків бухгалтерського обліку щодо обліку виробничих запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО». З одного боку, рекомендується реєструвати корми, насіння та розсаду на субрахунку 208 «Сільськогосподарські матеріали» рахунку 20 «Виробництво», які використовуються для власних потреб підприємства. З іншого боку, у тій же самій Інструкції пропонується вести облік продукції власного виробництва та іншого невиробничого споживання на рахунку 27.

З метою усунення цього протиріччя пропонується вести облік продуктів для споживання разом з кормами на субрахунку 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» в рамках рахунку 20 «Виробничі запаси», а не на рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського призначення». Такий підхід дозволяє відобразити ці продукти як частину виробничих запасів у фінансовому звіті.

Запаси з однаковим призначенням повинні мати віддільний обліковий запис. Наприклад, насіння, садивний матеріал, корми, побічна продукція та відходи, які використовуються на підприємстві, відносяться до виробничих запасів. Тому їх слід обліковувати на субрахунку 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» рахунку 20 «Виробничі запаси», а не на рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського призначення».

Для кращого управління обліком сільськогосподарських виробничих запасів, таких як насіння, корми та садивний матеріал, рекомендується вести їх аналітичний облік на субрахунках 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення», які підприємство відкриває самостійно відповідно до видів

запасів. Також важливо вести окремий облік для придбаних та власних виробничих запасів, оскільки методи їх оцінки при надходженні та списанні відрізняються.

На рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського призначення» повинна обліковуватися лише та сільськогосподарська продукція, яка призначена для реалізації, а не для внутрішнього використання підприємством.

Специфікою бухгалтерського обліку в агропромисловому комплексі (АПК) є завершення обліку витрат наприкінці року. Ця процедура включає в себе розрахунок витрат на виробництво сільськогосподарської продукції, що передбачає порівняння планової ціни сільськогосподарської продукції з фактичною.

Рациональніше проводити облік сільськогосподарської продукції на рахунку 27, розкриваючи його на різні субрахунки в залежності від видів продукції, що дозволяє підприємству самостійно визначити їх структуру [41, с.361]:

- 27/1- «Продукція рослинництва»;
- 27/2 – «Продукція тваринництва»;
- 27/3 –«Промислова продукція».

Збирання виробничих запасів включає в себе ряд заходів, які є важливими для його успішного виконання. У цьому контексті пропонується організувати процеси збору сировини та матеріалів з метою обліку за допомогою наступних заходів:

- введення чіткого реєстру постачальників виробничих запасів;
- укладання контрактів на збирання матеріалів;
- доставка та контроль якості зібраної сировини.

Суть облікової політики ТОВ "ЛАКУДАС-АГРО" щодо запасів включає визначення таких аспектів, як:

- визнання найменування запасів як одиниці бухгалтерського обліку.

- розгляд запасів як активу лише у випадку, якщо є можливість отримання майбутніх економічних вигод та достовірне визначення їх вартості.
- визначення первісної вартості запасів, придбаних та виготовлених самим підприємством, згідно з відповідними стандартами бухгалтерського обліку.
- відображення запасів в обліку та звітності на основі їх первісної вартості.
- використання методу середньозваженої собівартості для оцінки запасів, які призначені для виробництва, продажу чи інших цілей.
- визнання неліквідних запасів та їх списання відповідно до бухгалтерських стандартів, і відображення їх на позабалансовому рахунку під час складання фінансової звітності.

Покращення обліку виробничих запасів може бути досягнуте шляхом удосконалення документів і облікових реєстрів, вдосконалення накопичувальних документів, попередньої виписки документів по руху матеріалів та оперативних документів на ЕОМ, а також карток складського обліку.

Організація складського обліку грає важливу роль в обліку запасів підприємства. Важливо розміщувати матеріали на складі відповідно до секцій, видів та розмірів для забезпечення зручного приймання, видачі та перевірки наявності. Додатково, важливо оптимізувати та удосконалити складський облік виробничих запасів, зокрема шляхом розробки чітких термінів подачі документів та створення єдиної форми для зберігання всієї необхідної інформації.

Узагальнений первинний документ "Лімітно-забірна картка" може служити зручним і ефективним інструментом для вдосконалення процесу видачі та обліку виробничих запасів на підприємстві (таблиця 2.8.).

Таблиця 2.8

Первинний документ «Лімітно – забірна картка»

підприємство, організація		Затверджена наказом Міністерства України від 21.06.96 р. № 193				
Ідентифікаційний код ЄДРПОУ <input type="text"/>		Код за УКУД <input type="text"/>				
ЛІМІТНО-ЗАБІРНА КАРТКА						
Номер документа	Місяць, рік	Код			Кореспондуючий рахунок	
		виду операції	відправника	одержувача	рахунок, субрахунок	код аналітичного обліку
Матеріальні цінності			Одиниця виміру			
Найменування, сорт, розмір, марка		Номенклатурний номер	Код	Найменування		
Об'єкти основного виробництва	Об'єкти допоміжного виробництва					
Ліміт	Порядковий номер запису за складською картотекою		Всього відпущено з урахуванням повернення		Ціна	Сума
	Дата	Кількість	Залишок ліміту	Норматив	Напрямок використання	Підпис завідуючого складом або одержувача
Відпущено						
		і т. д.				

Один із способів поліпшення управління операційним та складським обліком запасів передбачає оптимізацію форм документів, обігу документів та загальної системи ведення, реєстрації та обробки документації. Також велике значення має спрощення обліку завдяки використанню сучасних технологій.

При впровадженні графіку документообігу слід враховувати, що в ньому вказуються назви первинних документів для руху запасів, облікових регістрів та форм звітності, а також визначаються терміни заповнення, складання та подання документів. У графіку також зазначається відповідальна особа за

формування та зміст сформованих документів, а також терміни подачі документів в архів та строки їх зберігання. Таким чином, рекомендується впровадження графіку документообігу (див. таблицю 2.9.) на підприємстві ТОВ "ЛАКУДАС-АГРО".

Таблиця 2.9

Графік документообігу з обліку запасів

Назва документа	Складання, отримання та передача		Оперативна робота з документом			Надходження в бухгалтерію та обробка документа		
	Відповідальний	Терміни	Хто приймає	Операції	Отримувач і час	Час приймання	Операції	Час і кому передати
Супровідні	Експедитор	В день отримання	Відділ постачання	Перевірка поставки	Бухгалтерія, в той же день	8.00-15.00	Ариф підрахунок	Склад, наст день
Прибутковий ордер	Комірник	Вівторок 8-13.00	Відділ постачання	Перевірка поставки	Бухгалтерія, середа з 8 до 13	Понеділок 8-13	Перевірка змісту, запис в реєстри	Архів, 15 числа щомісяця
Лімітно-забірні картки	Технолог	1-2 число місяця	Комірник	Відпуск	Комірник 1-2 число місяця	1-2 число місяця	Перевірка ліміту	Архів 1-2 число місяця
Акт-вимога на додатковий відпуск матеріалів	Бухгалтер	День складання	Комірник	Відпуск	Бухгалтерія після видачі запасів	День складання	Перевірка відпуску	День складання

Основні способи зменшення виробничих запасів включають [48, с. 49]:

- ретельне використання;
- видалення зайвих матеріальних запасів;
- удосконалення нормування та організації постачання, включаючи встановлення чітких умов договорів постачання та їхнє виконання;
- вибір оптимальних постачальників;
- удосконалення транспортних операцій, проте важливу роль відіграє також управління складом.

Отже, проблеми обліку виробничих запасів під час виробництва є суттєвими та актуальними аспектами в управлінні підприємством, і їх

вирішення призведе до значного підвищення результативності діяльності підприємства.

Для забезпечення ефективного розвитку підприємства та росту виробничого потенціалу в сучасних умовах господарювання важливо:

- коректно визначати первісні витрати при виготовленні запасів за допомогою впровадження інформаційних технологій для обробки економічної інформації;
- підвищити рівень інформаційного забезпечення для кращого управління виробничими запасами підприємства;
- оптимізувати процедури обліку та контролю, щоб забезпечити ефективний рух запасів підприємства, встановивши відповідальність за методи обліку, контрольні заходи та оперативні норми для формування запасів;
- вдосконалити систему обліку для забезпечення ефективної оцінки та контролю виробничих запасів;
- вдосконалити складський облік для правильного приймання, зберігання та відпуску цінностей, забезпечивши правильну організацію інвентаризації.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1. Роль, завдання, інформаційне забезпечення та організація аналізу виробничих запасів

Виробничі запаси є ключовим елементом для забезпечення ефективної виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Вони, в суті, є об'єктами праці, що під час використання перетворюються на матеріальні витрати. Ефективне використання сировини, матеріалів та інших ресурсів може знизити собівартість продукції або послуг. У загальній сумі виробничих витрат, матеріальні витрати зазвичай складають значну частку, що свідчить про матеріаломісткість виробництва. Зменшення матеріаломісткості є важливим кроком для покращення діяльності підприємства, оскільки раціональне використання різних видів виробничих запасів сприяє зростанню обсягів виробництва та зниженню собівартості. Метою аналізу виробничих запасів є оцінка стану цих активів та ефективності їх використання. Аналіз спрямований на забезпечення ефективного виконання виробничої програми шляхом зниження матеріальних витрат, зменшення обсягу запасів, зниження цін на ресурси та підвищення їх якості. Неналежна увага до аналізу наявності та використання виробничих запасів може призвести до втрати контролю за їх використанням в межах підрозділів, де, зазвичай, виникають відхилення від нормативів витрат. Основні завдання економічного аналізу забезпеченості та використання виробничих запасів включають оцінку їх забезпеченості, руху та структури використання, аналіз планів матеріально-технічного постачання та їх впливу на виробництво та собівартість, оцінку інтенсивності та ефективності використання, а також виявлення внутрішньовиробничих резервів економії та їх впливу на обсяги діяльності підприємства.

Для здійснення аналізу виробничих запасів потрібно мати доступ до наступних джерел інформації:

1. Бухгалтерська звітність: Фінансові звіти підприємства, такі як звіт про фінансові результати та звіт про рух коштів, можуть містити інформацію про запаси, їх вартість і обсяг.
2. Журнали обліку запасів: Інформація про приймання, використання та відпуск запасів може бути зареєстрована в журналах обліку запасів підприємства.
3. Системи управління запасами: Використання спеціалізованих програмних продуктів для управління запасами може забезпечити доступ до даних про обсяги запасів, їх рух та обіг.
4. Аналіз продуктивності та витрат: Додаткові дані можуть бути отримані з аналізу продуктивності та витрат, що включають в себе інформацію про споживання матеріалів та робочого часу.
5. Оцінка технічного стану обладнання: Інформація про технічний стан обладнання може бути важливою для оцінки ефективності використання запасів і виявлення можливих проблем у процесі виробництва.

Світовий досвід підтверджує, що процедури аналізу виробничих запасів є ключовими та мають базуватися на наступних принципах:

- замовляти лише необхідний обсяг товарів для підприємства, уникати зайвих закупівель;
- мати мінімальний рівень запасів, що відповідає обсягу продажів та можливостям їх швидкого поповнення;
- зберігати запаси за системою конкретного складування та використовувати їх по мірі необхідності, з чіткою маркуванням;
- дотримуватися встановлених правил розвантаження та зберігання матеріалів, перевіряти їх кількість та якість перед підписанням відповідних документів.

Важливим елементом аналізу виробничих запасів є їх інформаційне забезпечення. Для забезпечення надійності та ефективності процесу аналізу важливо мати:

- повну інформацію за змістом, обсягом та структурою;
- високий рівень достовірності інформації;
- можливість порівняння інформації про запаси у часі за кількісними та якісними показниками;
- незалежність каналів надходження інформації, що є комерційною таємницею;
- своєчасність надходження та ефективне опрацювання інформації.

Згідно з В.М. Панасюком та Є.К. Ковальчуком, існують два основних канали інформаційного забезпечення керівників: формалізований і стихійний. Облікові інформаційні ресурси, які використовуються для аналізу виробничих запасів, включають:

- баланс та звіт про фінансові результати;
- примітки до річної фінансової звітності;
- виробничі норми витрачання матеріалів;
- дані бухгалтерського обліку.

Додатково використовуються плани матеріально-технічного постачання, договори на поставку запасів та результати аналізу запасів за попередні періоди.

Загалом, аналіз виробничих запасів вимагає комплексного та систематичного підходу з урахуванням сучасних умов ринкової економіки та практики господарювання, що наведено на рис. 3.1

Рис. 3.1. Вимоги до методики економічного аналізу діяльності підприємства, враховуючи сучасні умови господарювання

Отже, періоди планово-адміністративної економіки та ринкових відносин свідчать про те, що аналіз ключових показників господарської діяльності підприємства, включаючи виробничі запаси, проводився і в той, і в інший періоди. Проте пріоритетні завдання та система показників аналізу різні і відповідають конкретним вимогам того чи іншого періоду. Порядок проведення економічного аналізу виробничих запасів на підприємстві зображений на рисунку 3.2. Залежно від напрямку в часі, аналіз може бути ретроспективним (історичним) або перспективним (прогнозним). Перший тип

аналізу включає вивчення виробничо-господарських процесів, що вже відбулися.

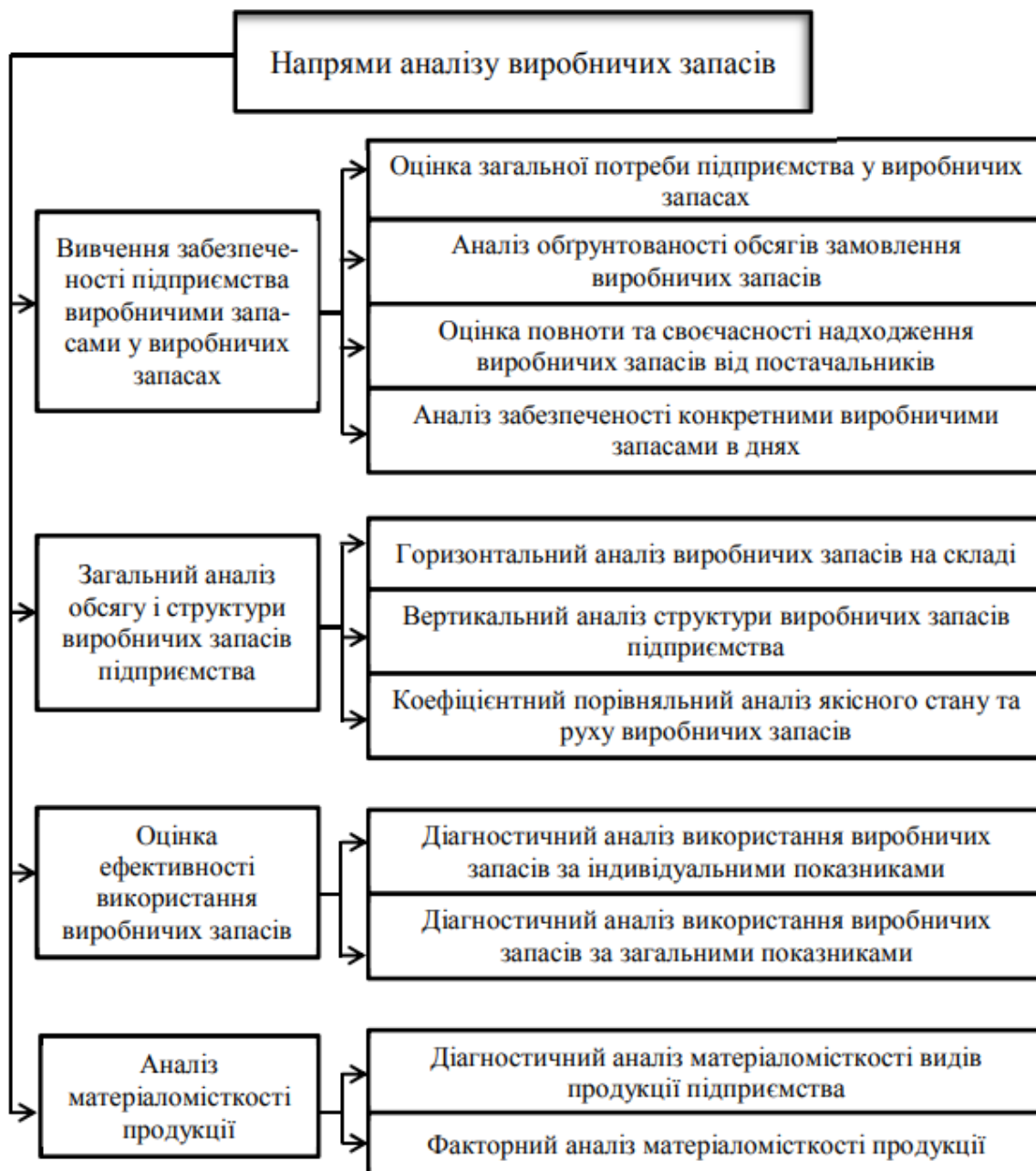

Рис. 3.2. Напрями аналізу виробничих запасів підприємств

Таким чином, ретроспективний аналіз спрямований на минуле і досліджує факти та результати минулих процесів і операцій. Для цього типу аналізу застосовуються традиційні, добре вивчені методики, які вимагають більше уваги до деталей, ніж до інтуїції та передбачення майбутніх ситуацій. Навпаки, перспективний аналіз передбачає планування або прогнозування майбутніх господарських операцій і проводиться до їх фактичного здійснення.

Обидва типи аналізу мають свої переваги і недоліки. Ретроспективний аналіз, хоч і є точним, оскільки базується на фактичних даних, може бути обмеженим у своїх можливостях через трудомісткість і потребу великої кількості інформації. Завдяки своєчасному проведенню та врахуванню прогнозних результатів, перспективний аналіз дозволяє керівництву приймати своєчасні рішення та уникати негативних наслідків.

Важливість перспективного аналізу полягає в тому, що він допомагає у формуванні інформаційної бази для планування майбутньої діяльності підприємства, визначенні шляхів досягнення бажаних результатів та управлінських рішень. Без такого аналізу важко ефективно планувати господарську діяльність підприємства. Хоча висновки перспективного аналізу мають імовірний характер, вони є необхідними для оперативного та стратегічного планування. У розвинених країнах перспективний аналіз є поширеним, оскільки є належне забезпечення для проведення таких досліджень.

Україна не визнала та не впровадила перспективний аналіз, незважаючи на його важливість. Головні причини цього - нестабільна ситуація у сферах соціально-економічного та політичного життя, часті зміни у законодавстві, недостатність наукових методик і кваліфікованих аналітиків, а також нестача технічних ресурсів. Ці фактори ускладнюють прогнозування та проведення аналітичних досліджень у галузі господарської діяльності підприємств.

Ефективне проведення економічного аналізу запасів на підприємстві в значній мірі залежить від організації цього процесу, яка повинна забезпечити налагодження, систематизацію та належне управління інформаційно-методичними ресурсами. Організація економічного аналізу представляє собою систему методів і засобів, що забезпечують оптимальний його проведення. Раціональна організація забезпечує ефективність аналізу, мінімізує втрати і забезпечує високу якість аналітичної інформації, що надходить на різні рівні управління.

Головними суб'єктами аналізу є вище керівництво підприємства, яке ініціює та організовує процес формування стратегії та аналізу, а також

приймає остаточне рішення стосовно доцільності та пріоритетності певних дій. Також воно є організатором та користувачем результатів аналізу. Організація та проведення аналізу також залежать від масштабів, спеціалізації та організаційної структури підприємства. Наприклад, малі підприємства часто ведуть аналіз без створення спеціалізованої одиниці, тоді як середні та великі компанії можуть мати окремий аналітичний підрозділ.

3.2. Аналіз постачання та забезпеченості запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО»

Для ефективного перетворення підприємства необхідно переглянути його структуру управління економічною діяльністю та визначити оптимальний рівень виробничих запасів. Матеріальні витрати на підприємствах є значними, тому аналіз запасів спрямований на знаходження шляхів їх раціонального використання та збільшення обсягів виробництва й прибутку. Для досягнення цієї мети необхідно детально оцінювати стан та ефективність використання виробничих запасів, включаючи матеріальне забезпечення процесу виробництва. Зниження собівартості виробництва може сприяти збільшенню прибутку підприємства.

Для досягнення цієї мети важливо детально проаналізувати стан та використання виробничих запасів, перевіривши наявність матеріалів та сировини для виробництва і оцінивши ефективність їх використання. Основні завдання аналізу виробничих запасів включають оцінку забезпечення матеріальними активами, перевірку ефективності планів постачання та їх вплив на виробничий процес та собівартість продукції, визначення методів використання запасів, вивчення факторів, що впливають на використання запасів, та виявлення резервів економії матеріальних активів.

Процедури аналізу виробничих запасів повинні базуватися на ряді принципів. Для ефективного контролю за матеріальними активами важливо керуватися науково обґрунтованим підходом при їх замовленні та визначенні мінімального резерву активів, необхідного для забезпечення продажу і

поповнення запасів. Зберігання виробничих запасів має здійснюватися з дотриманням правил складування та маркування, а при відпуску матеріальних активів слід перевіряти наявність відповідних документів і їх стан.

Для ефективного управління матеріальними ресурсами важливо мати точну та своєчасну інформацію з бази даних підприємства. Аналіз використання цих ресурсів, починаючи з перевірки правильності складення планів постачання, допоможе визначити потребу в поставках матеріалів. Аналіз ефективності матеріальних витрат може включати ряд показників, таких як матеріаловіддача, матеріаломісткість витрат та їх вплив на формування прибутку підприємства.

Важливим етапом аналізу виробничих запасів є оцінка впливу різних чинників на зміну показників ефективності використання матеріальних ресурсів у виробництві.

1. Матеріаловіддача (МВ) визначає, скільки чистого доходу можна отримати на одиницю витрачених матеріальних цінностей, послуг і робіт для операційної діяльності. Цей показник не лише дозволяє порівняти ефективність використання ресурсів з попередніми періодами, але й виявити потенційні можливості для збільшення обсягів виробництва. Матеріаловіддача відображає, скільки продукції можна виготовити з одиниці використаних матеріальних ресурсів, таких як сировина, матеріали, паливо, електроенергія та інші.:

$$МВ = ЧД : ВМ \quad (3.1)$$

2. Матеріаломісткість чистого доходу (ММЧ) є оберненим показником до матеріаловіддачі і показує, скільки матеріальних і подібних витрат припадає на кожну одиницю створеного ними чистого доходу:

$$ММч = ВМ : ЧД \quad (3.2)$$

Для визначення загальної матеріаломісткості важливо враховувати співвідношення між матеріальними витратами та обсягом продукції. При цьому важливо розглядати фактори, що впливають на зміну матеріальних витрат, такі як:

1. Зміна норм витрат, що включає в себе різницю між фактичними та нормованими витратами;
2. Коливання цін на матеріали;
3. Заміна матеріалів новими, більш економічними варіантами;
4. Зміна умов договору на закупівлю напівфабрикатів та виявлені зміни під час інвентаризації.

Підвищення матеріаловіддачі та зниження матеріаломісткості сприяють підвищенню ефективності господарської діяльності та збільшенню чистого доходу.

Для зменшення витрат на виробництво можна використовувати такі стратегії:

1. Економія на матеріалах шляхом використання економічних альтернатив;
2. Впровадження технологій без відходів;
3. Максимально ефективне використання сировини за допомогою науково обґрунтованих норм витрат;
4. Мінімізація втрат матеріальних ресурсів під час виробництва;
5. Зменшення втрат при зберіганні матеріалів шляхом контролю та оптимізації процесів зберігання.

3. Матеріаломісткість операційних витрат (ММВ) визначає величину матеріальних витрат (ВМ) відносно загальної суми операційних витрат (ОВ) підприємства:

$$\text{ММВ} = \text{ВМ} : \text{ОВ} \quad (3.3)$$

4. Коефіцієнт координації матеріальних та прирівняних до них витрат і елементів доданої вартості в операційних витратах (МВК) відображає відношення вартості використаних матеріальних і подібних цінностей, які мають додану вартість, до загальної суми операційних витрат, включаючи оплату праці (ОП), відрахування на соціальні заходи (СЗ), амортизаційні відрахування (А) та податки (ПД):

$$\text{МВк} = \text{ВМ} : (\text{ОП} + \text{СЗ} + \text{А} + \text{ПД}) \quad (3.4)$$

5. Коефіцієнт матеріального завантаження створених фінансових

ресурсів за елементами доданої вартості (МЗд) визначає, скільки матеріальних та подібних витрат припадає на кожен одиницю створеної доданої вартості підприємства, виміряну в одній гривні:

$$\text{МЗд} = \text{ВМ} : \text{ДВ} \quad (3.5)$$

$$\text{ДВ} = \text{ОП} + \text{СЗ} + \text{А} + \text{ЧД} + \text{ПД} \quad (3.6)$$

де ДВ — додана вартість; ЧП — чистий прибуток.

6. Коефіцієнт еластичності матеріальних та подібних витрат відносно чистого доходу (МЕЧ) вказує на те, як зміна цих витрат впливає на обсяги реалізації продукції:

$$\text{МЕЧ} = \text{Тчд} : \text{Твм} \quad (3.7)$$

де Тчд і Твм — відповідно темп приросту чистого доходу і матеріальних та прирівняних до них витрат.

7. Коефіцієнт еластичності матеріальних та прирівняних до них витрат відносно доданої вартості (МЕД) вказує, як зміна цих витрат впливає на обсяги доданої вартості:

$$\text{МЕд} = \text{Тдв} : \text{Твм} \quad (3.8)$$

де Тдв — темп приросту доданої вартості.

Якщо коефіцієнт еластичності більше 1, це означає, що результативні ознаки зростають швидше, ніж матеріальні та пов'язані з ними витрати. На відміну, коли коефіцієнт менше 1, витрати зростають швидше за результативні ознаки. У випадку, коли показники мають значення менше 0, збільшення результативних ознак може відбутися за умови зменшення витрат або збільшення витрат при одночасному зменшенні результативних ознак 1.

Скорочення тривалості одного обороту оборотних активів вказує на покращення у використанні запасів.

$$\text{Тоб} = (\text{Фоб} * \text{Д}) / \text{ЧД} \quad (3.9)$$

де Фоб – середньорічна вартість виробничих запасів;

Д – число днів в аналізованому періоді (при аналітичних розрахунках прийнято вважати, що тривалість року – 360, кварталу – 90 і місяця – 30 днів.

ЧД – розмір чистого доходу (виторгу) від реалізованої продукції (ф.2 Звіт про фінансові результати, ряд. 2000).

2. Кількість оборотів за певний період, або коефіцієнт оборотності оборотних активів, є показником того, наскільки ефективно використовуються виробничі запаси. Чим вище цей коефіцієнт, тим краще використовуються ресурси підприємства.

$$K_{об} = ЧД : \Phi_{об} \quad (3.10)$$

3. Коефіцієнт завантаження запасів в обороті є оберненим відношенням до коефіцієнта оборотності:

$$K_{з} = \Phi_{об} : ЧД \quad (3.11)$$

Швидкість обертання оборотних активів є ключовою для економіки країни. Зі збільшенням швидкості обертання оборотних активів значні суми цих активів звільняються з запасів підприємства і можуть бути використані для розширення виробництва. Зі збільшенням швидкості обертання виробничих запасів матеріальні ресурси та ресурси, необхідні для їх утворення, також вивільняються з обороту, тоді як при зниженні швидкості інвестується додатковий капітал.

4. Величина вивільнених (або додатково залучених) запасів визначається шляхом множення суми одноденного обороту (виторгу) за звітний період на кількість днів прискорення або уповільнення оборотності у звітному році порівняно з базисним періодом.

$$В = ((ЧД * (Тоб1 - Тоб2)) : Д \quad (3.12)$$

де $Тоб1$ – оборотність у днях у базисному періоді;

$Тоб2$ – оборотність у днях у звітному періоді;

$ЧД$ – розмір чистого доходу (виторгу) від реалізованої продукції;

$Д$ – кількість днів у звітному періоді.

Економічний аналіз відіграє ключову роль у вдосконаленні систем управління та підвищенні рівня ефективності економічної діяльності. Його сильна сторона полягає у розмаїтті методів та прийомів для дослідження господарських процесів на будь-якому етапі, що сприяє швидкості управління та прийняттю оптимальних управлінських рішень.

Ефект визначається як корисний результат діяльності підприємства та одночасно від використання ресурсів. Основними показниками ефекту є

обсяг виручки від реалізації та прибуток.

Порівняння цих показників з розміром використаних ресурсів визначає ефективність використання ресурсів. Показники ефективності використання ресурсів широко застосовуються для оцінки функціонування підприємства, його господарської та комерційної діяльності.

Аналіз ефективності використання ресурсів підприємства будемо проводити за показниками, наведеними у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Аналіз використання ресурсів ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» 2021-2023р.р.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+,-)
Вихідні дані:				
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	1914	3012	7086	5172
Валовий прибуток, тис. грн.	607	1919	4192	3585
Чистий прибуток, тис. грн.	180	1380	3421	3241
Собівартість виробленої продукції, тис. грн.	1057	1023	5294	4237
Матеріальні затрати, тис. грн.	1012	1033	2513	1501
Вартість запасів, тис.грн.	6437	940	1218	-5219
Розрахунок показників:				
Ефективність використання матеріальних ресурсів				
Матеріаловіддача, грн..	1,89	2,92	2,82	0,93
Матеріаломісткість, грн..	0,53	0,34	0,35	-0,17
Питома вага матеріальних витрат в собівартості продукції, %	95,74	100,98	47,47	-48,27
Коефіцієнт оборотності запасів	0,33	0,30	2,68	2,36
Тривалість обороту запасів, днів	1095,98	1214,88	134,08	-961,89

Проаналізувавши використання ресурсів ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» можна зробити висновки, що підприємство є прибутковим. Про це свідчать показники підприємства в порівнянні 2021 з 2023 років: чистий дохід від реалізованої продукції збільшився на 5172 тис.грн., валовий прибуток – на 3585 тис.грн., чистий прибуток – на 3241 тис.грн., собівартість виробленої продукції – на 4237 тис. грн., матеріальні затрати – на 1501 тис. грн. Вартість запасів зменшилася на 5219 тис. грн. Це свідчить про ефективне використання запасів та прискорення їх оборотності.

Отже, аналіз запасів підприємства базується на системі даних та методів їх обробки, які дозволяють розкрити реальну діяльність об'єкта

дослідження, виявити чинники, які її визначають, а також можливості впровадження необхідних управлінських заходів. При цьому успішність економічного аналізу значною мірою залежить від обсягу, повноти та достовірності економічної інформації. Отже, для оцінки того, наскільки підприємство забезпечене матеріальними ресурсами та наскільки ефективно вони використовуються, використовуються не тільки дані з обліку та економічні показники, але й технічна, технологічна та інша інформація.

3.3. Аналіз ефективності використання виробничих запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО»

Запаси на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» розглядаються як частина матеріальних ресурсів, що ще не були використані у виробничому процесі, але їх присутність у встановлених обсягах є необхідною умовою для нормальної роботи підприємства.

Ці запаси грають важливу роль у забезпеченні матеріальними ресурсами виробничих процесів (у формі виробничих запасів) і задоволенні потреб споживачів (у формі запасів готової продукції). Для забезпечення оптимальної ефективності в діяльності підприємства ключовою є належна організація запасів. Збільшення обсягів запасів може призвести до затримки коштів на тривалий період, зниження їх ліквідності та зростання витрат на утримання, тоді як недостатність запасів може призвести до припинення виробництва, нестачі товарів для споживачів та втрати конкурентоспроможності. Конкурентоспроможність підприємства, його масштаби виробництва та ефективність діяльності залежать від характеру, обсягу та якості матеріальних ресурсів і запасів, а також від рівня управління ними.

Для здійснення аналізу виробничих запасів використовуються наступні облікові інформаційні ресурси:

- баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма №1);
- звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма №2);
- виробничі норми витрачання матеріалів;

- аналітичні дані бухгалтерського обліку по рахунках 20 «Виробничі запаси», 23 «Виробництво», 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати» та інші;
- договори на поставку виробничих запасів.

Доцільно також провести розрахунки по групах запасів підприємства з матеріально-технічного забезпечення згідно з таблицею 3.2.

Таблиця 3.2

Стан запасів підприємства згідно балансу ТОВ«ЛЯКУДАС-АГРО» 2021–2023р.р.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення +/-	
	2021	2022	2023	2023/ 2022	2022 / 2021
Виробничі запаси, тис. грн	17148	19562	25099	+5537	+2414
Незавершене виробництво, тис. грн	1050	953	-	-953	-97
Готова продукція, тис. грн	2920	2005	6383	+4378	-915
Товари, тис. грн	1430	1893	1580	-313	+463
Поточні біологічні активи, тис. грн	47 943	50971	91177	+40206	+3028

Зважаючи на обмежену кількість видів виробничих запасів на ТОВ «ЛЯКУДАС-АГРО», проводиться аналіз потреб у запасах, зосереджуючись на тих, що мають найбільший вплив на собівартість продукції. Визначення потреб підприємства у виробничих запасах базується на встановлених нормативах та стандартах їх використання, а також на регулюванні складських запасів. Ці нормативи та стандарти розробляються з урахуванням оптимального рівня запасів, необхідного для безперебійності виробничих процесів та задоволення потреб споживачів. Розрахунки ґрунтуються на аналізі попиту, прогнозуванні виробничих потреб, а також враховують ефективність управління запасами з метою досягнення оптимальних результатів.

Згідно з даними виробництва, найбільш значущу частку у загальній структурі запасів становлять цукрові буряки та пшениця (див. таблицю 3.3). На основі інформації, наведеної у таблиці 3.3, проводиться оцінка повноти забезпечення потреби у виробничих запасах.

Таблиця 3.3

Аналіз забезпеченості підприємства ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО»
за окремими видами сировини

Назва культури	Потреба, тис. грн.	Потреба, встановлена в процесі аналізу, тис. грн.	Відхилення, тис. грн.
Цукрові буряки	3258	4211	+953
Пшениця	3401	3964	+563
Кукурудза	280	150	-130
Зерно	520	207	-313

На основі даних про ефективність використання сільськогосподарських культур, наданих у таблиці, можна зробити висновок, що найбільшу продуктивність виявляють цукрові буряки, які є пріоритетним джерелом сировини на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО». Проте за результатами аналізу встановлено, що потреба в цукрових буряках та пшениці перевищує потреби виробництва на 953 тис. грн. Потреба у зерні та кукурудзі менша, ніж їхній відсоток надходження на виробництво.

Для перевірки розрахунків потреб у цукрових буряках, пшениці, зерні та кукурудзі слід врахувати наступні фактори:

1. Зміни у номенклатурі та асортименті продукції: Потреби у сировині можуть змінюватися через введення нових видів продукції або припинення виробництва інших. Важливо перевірити, чи враховані ці зміни у розрахунках;
2. Зміни норм витрат: Якщо змінилися норми витрат на одиницю продукції, це може вплинути на розрахунок потреби в сировині. Необхідно перевірити, чи враховані ці зміни у розрахунках;
3. Заходи щодо підвищення технічного рівня виробництва: Впровадження нових технологій або зміни в організації праці можуть вплинути на потреби в сировині. Важливо переконатися, що розрахунки відображають ці зміни.

Проведення загального аналізу цих факторів дозволить точно визначити розрахунки потреб у різних видів сировини на ТОВ "ЛАКУДАС-АГРО" і

прийняти необхідні заходи для оптимізації використання запасів та удосконалення виробничих процесів.

Також доцільно провести аналіз за групами сировини та матеріалів, палива, тари, будівельних матеріалів, запасних частин тощо (див. таблицю 3.4.

Таблиця 3.4

Стан матеріального забезпечення ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» 2021 – 2023 р.р.

Номенклатура запасів	Роки			Абсолютне відхилення +/-	
	2021	2022	2023	2023/ 2022	2023 / 2021
Сировина і матеріали, грн	13270	39632	27270	-12362	+14000
Паливо, грн	248372	930123	818977	-111146	+570605
Тара і тарні матеріали, грн	20501	41020	36210	-4810	+15709
Будівельні матеріали, грн	46160	96888	122696	+25808	+76536
Запасні частини, грн	30005	360800	211736	-149064	+181731
Матеріали сільськогосподарського призначення, грн	28573	309500	204057	-105443	+175484
Інші матеріали, грн	285119	14037	400054	+386017	+114935

За даними таблиці 3.4 видно, що у 2023 році служба матеріально-технічного забезпечення не змогла достатньо забезпечити підприємство запасними частинами, основною сировиною та тарою. Проте загальний рівень забезпеченості підприємства виробничими запасами становить 101,61%, що свідчить про ефективну роботу відділу матеріально-технічного забезпечення підприємства.

Матеріаломісткість продукції є ключовим показником, що відображає кількість матеріальних ресурсів, потрібних для виготовлення одиниці продукції. Цей показник вказує, скільки матеріальних ресурсів використовується на кожну гривню собівартості продукції.

Матеріаловіддача дозволяє оцінити, наскільки ефективно використовуються матеріальні ресурси, порівнюючи фактичний рівень використання ресурсів з попередніми періодами. Це допомагає виявити можливості збільшення обсягів виробництва без збільшення матеріальних витрат.

Питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції відображає не лише рівень використання матеріальних ресурсів, але й структуру

виробництва продукції. Вона показує, яка частина собівартості продукції припадає на матеріальні витрати. Цей показник допомагає оцінити матеріаломісткість продукції та визначити, які матеріали мають найбільшу питому вагу у собівартості.

Аналіз матеріаломісткості та матеріаловіддачі допомагає підприємству зрозуміти, наскільки ефективно використовуються матеріальні ресурси, а також виявити можливості для поліпшення виробничих процесів та оптимізації витрат. Подані дані можна знайти у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Аналіз ефективності використання матеріальних ресурсів 2021 – 2023 р.р.

Показник	2021р	2022р	2023р	Відхилення	
				Абсолютне 2023/ 2022	2023/ 2021
1. Матеріаломісткість	0,75	0,40	0,34	-0,06	-0,41
2. Матеріаловіддача	1,33	2,49	2,96	+0,47	+1,63
3. Питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції, %	74,85	56,05	48,11	-7,94	-26,74
4. Оборотність виробничих матеріальних запасів, раз	5,26	9,52	9,92	+0,4	+4,66
5. Тривалість одного обороту виробничих матеріальних запасів, дні	68,44	37,82	36,29	-1,53	-32,15

Отже, дані таблиці 3.5 показують, що показники використання матеріальних ресурсів в 2023 році в порівнянні з 2022 р. та 2021 р. помітно змінилися.

Матеріаломісткість продукції в порівнянні з 2022 р. до 2023 р. на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» зменшилася на 15%, а матеріаловіддача збільшилася на 18,88%. Порівнюючи 2023 р. до 2021 р., матеріаломісткість продукції зменшилася на 54,77%, а матеріаловіддача збільшилася на 122,56%.

Зменшення кількості оборотів виробничих матеріальних запасів майже вдвічі є важливим показником. З урахуванням того, що питома вага матеріальних ресурсів у собівартості продукції зменшилася з 56,05% у 2022 році до 48,11% у 2023 році, це свідчить про зменшення матеріаломісткості продукції.

Обчислення взаємозв'язку між темпами зростання обсягу продажу та витрат на матеріали:

$$K = \frac{100+20,13\%}{100+0,83\%} = 1,19$$

Це означає, що при зростанні темпу росту матеріальних витрат на 1%, обсяг продукції зросло лише на 1,19%. Це свідчить про досить низьку ефективність використання матеріальних ресурсів.

Дослідивши діяльність з обліку та аналізу виробничих запасів ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО», можна визначити чинники, що впливають на відхилення фактичної матеріаломісткості від нормативної:

Неповне здійснення заходів щодо економії матеріалів.

Заміна одного матеріалу іншим, що може призвести до збільшення витрат.

Нераціональний розподіл матеріалів та їх невимірність.

Відхилення у технології виготовлення виробів.

Усі ці фактори можуть спричинити збільшення витрат на виробничі запаси, зниження ефективності та призвести до втрат для підприємства. Отже, важливо проводити аналіз цих причин і вживати заходів для їх усунення або мінімізації з метою поліпшення управління матеріалами та зниження зайвих витрат.

3.4. Управління виробничими запасами: обліково-аналітичні аспекти

У сучасних умовах ринкової конкуренції і враховуючи закони попиту та пропозиції, вітчизняні підприємства мають бути готові оперативно реагувати на зміни у господарському середовищі та уникати непідтвердженого ризику. Для цього вони повинні приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо використання виробничих ресурсів, включаючи виробничі запаси. Економічний аналіз відіграє ключову роль у цьому процесі, надаючи необхідну інформацію для обґрунтованого управління.

Ефективність діяльності підприємства залежить від аналізу виробничого процесу, який реалізується через декілька напрямків. Перш за все, при формуванні та виконанні виробничої програми оцінюються перспективи її реалізації з метою досягнення прибутковості. Другим важливим етапом є аналіз, що включає оцінку економічних наслідків управлінських рішень, таких як зміна матеріалів, закупівля сировини, зміни обсягів виробництва тощо.

У контексті аналізу виробничих запасів підприємство визначає структуру асортименту запасів, встановлює динаміку їх руху та витрачання, оцінює ефективність використання цих ресурсів і виявляє можливості для їх економії. В сучасних умовах економічного розвитку методика економічного аналізу повинна враховувати різноманітні аспекти, такі як конкурентоспроможність продукції, прогнозовані витрати та прибуток, а також вплив на ефективність діяльності підприємства.

Отже, методика економічного аналізу ТОВ «ЛІКУДАС-АГРО» повинна відповідати таким вимогам:

1. Загальні висновки та оптимальні рішення: Методика повинна надавати можливість зробити комплексні висновки про поточні процеси, провести глибокий аналіз тенденцій і закономірностей, що виявилися, та приймати обґрунтовані управлінські рішення;
2. Глибина аналітичних досліджень: Методика повинна забезпечувати необхідну глибину аналітичних досліджень, усуваючи неузгодженість методик розрахунку показників за рахунок використання облікової інформації без викривлення реальності;
3. Аналіз всіх аспектів діяльності: Методика повинна аналізувати всі стадії виробництва та всі аспекти діяльності - економічні, технічні, соціальні - за певні періоди часу, що визначаються суб'єктами управління;
4. Функціональне відображення процесів: Методика повинна відображати функціонально необхідні процеси аналізу на різних рівнях управління;
5. Достовірність висновків: Вона повинна забезпечувати отримання достовірних висновків економічного аналізу шляхом якісної сторони діяльності підприємства на основі правильної оцінки кількісних показників діяльності;
6. Системна оцінка: Методика повинна включати систематичну та об'єктивну оцінку моделі виконання функцій аналізу господарської

діяльності на відповідному рівні управління, яка відображає реальні умови та можливості.

Отже, аналіз обсягу виробничих запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» ґрунтується на використанні різних показників, серед яких важливі такі:

- оптимальний розмір партії поставки товарів (економічний розмір замовлення): Цей показник допомагає визначити оптимальну кількість товарів, яку потрібно замовити для мінімізації витрат на зберігання та замовлення;
- середній обсяг партії поставки: Він вказує на середню кількість товарів, що зазвичай замовляється в одному замовленні, і допомагає у визначенні оптимальних партій поставок;
- сума витрат на розміщення замовлень і витрат на зберігання запасів: Ці показники важливі для оцінки витрат на управління запасами та їх зберігання.

Для підвищення ефективності використання виробничих запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» можна використовувати такі шляхи:

1. Впровадження економічно обґрунтованих норм запасу для оптимального контролю рівня запасів;
2. Прискорення науково-технічного прогресу шляхом упровадження передової техніки і технологій для ефективного управління запасами;
3. Розвиток стандартизації, уніфікації та типізації для спрощення і оптимізації управління виробничими запасами;
4. Комплексна механізація й автоматизація вантажно-розвантажувальних робіт на складах з метою забезпечення швидкого та ефективного обігу запасів;
5. Розробка стратегій для зменшення надмірних та непланових виробничих запасів з метою збереження ресурсів та зниження витрат;
6. Виявлення потреб в матеріальних ресурсах та використання ефективних стратегій управління запасами;
7. Вивчення обґрунтованості угод про постачання виробничих запасів та оптимізація умов закупівель;

8. Визначення зміни структури й характеру виробничих запасів для удосконалення їх управління;
9. Вдосконалення організаційних моделей виробництва і використання економічно вигідних матеріалів для зменшення витрат на запаси.

Отже, при аналізі структури і складу запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» важливо враховувати їх оптимальність, щоб забезпечити баланс між необхідним рівнем запасів та мінімізацією витрат. Для досягнення цієї оптимальності необхідно виконати ряд завдань, таких як розрахунок потреб у запасах, налагодження стабільних контрактних відносин з партнерами та ефективна організація виробничого процесу.

На ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» використовується інтенсивний метод управління виробничими запасами, що передбачає ефективне використання наявних ресурсів у процесі виробництва продукції. Це означає, що збільшення потреби у матеріальних ресурсах намагаються задовольнити шляхом оптимізації використання запасів, а не через закупівлю або виготовлення додаткової кількості матеріалів.

Проведення економічного аналізу виробничих запасів дозволяє належним чином виявляти та контролювати залишки матеріальних ресурсів, які подальше підлягають оптимізації відповідно до встановленого порядку на підприємстві.

Дослідження ефективності використання виробничих запасів на ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» включає аналіз показників оборотності запасів, які дають змогу оцінити ефективність управління запасами та виявити можливі проблеми.

При аналізі виробничих запасів також важливо враховувати фактори, що впливають на зміну оборотності запасів, такі як зміна попиту на продукцію або недостатня точність прогнозування попиту. Це допомагає розуміти причини змін в показниках оборотності та розробляти пропозиції щодо поліпшення управління запасами.

Управління запасами на підприємстві включає в себе процес формування матеріальних ресурсів, необхідних для забезпечення виробничих потреб у періоди, коли виробництво триває. Це означає, що потрібно активно планувати та контролювати рівень запасів для забезпечення безперебійності виробництва.

Управління запасами на ТОВ «ЛІАКУДАС-АГРО» відповідає вимогам оптимальності та ефективності, забезпечуючи баланс між потребами підприємства та мінімізацією затрат. Це досягається шляхом урахування заявок виробничих підрозділів, перехідних залишків та нормативів запасів при укладанні угод з постачальниками.

Введення процедури візування угод з постачальниками виробничих запасів бухгалтером, який відповідає за облік запасів, допоможе уникнути надмірного накопичення запасів і зменшить витрати підприємства. Це важливо, оскільки надмірні запаси можуть затримувати фінансові ресурси та знижувати оборотність.

Нормування встановлює оптимальні розміри запасів, необхідних для безперебійного виробництва без зайвих запасів. Це дозволяє зменшити витрати та підвищити ефективність підприємства. Важливо проводити аналіз обґрунтованості норм витрат, порівнюючи їх з фактичними витратами та галузевими нормами.

Порівняння фактичних витрат з поточними нормами дозволяє оцінити ефективність використання матеріалів та виявити можливість зменшення витрат. Прогресивні норми стимулюють технічний прогрес та вдосконалення технологій виробництва.

Усі ці заходи спрямовані на забезпечення оптимального рівня запасів, ефективного використання матеріальних ресурсів та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Запропоновані принципи аналізу виробничих запасів на ТОВ «ЛІАКУДАС-АГРО» є ключовими для забезпечення оптимального рівня запасів і ефективного управління матеріальними ресурсами. Для вдосконалення організації аналізу запасів можна визначити наступні напрями:

1. Підвищення оперативності інформаційного забезпечення: Це включає впровадження сучасних інформаційних систем, які надають актуальну інформацію про стан запасів і їх рух. Швидке реагування на зміни дозволить ефективніше управляти запасами та уникати надмірного накопичення;
2. Удосконалення системи автоматизації обліку і аналізу: Використання спеціалізованих ІТ-програм допоможе поліпшити якість управління запасами та спростити процедури обліку та аналізу. Це забезпечить більш точне та оперативне управління запасами;
3. Розробка раціональних методів інвентаризації: Детальний аналіз наявності та використання запасів дозволить отримати більш точну інформацію та визначити можливості оптимізації управління запасами;
4. Впровадження чіткої організації обліково-аналітичних процедур: Застосування обліку за центрами відповідальності та контролю допоможе ідентифікувати проблемні аспекти та забезпечити більш ефективне управління запасами.

Ці напрями спрямовані на підвищення ефективності управління запасами та зниження надмірних витрат. Реалізація цих заходів допоможе ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» забезпечити оптимальний рівень запасів, ефективно використовуючи матеріальні ресурси та підвищуючи свою конкурентоспроможність.

ВИСНОВКИ

В результаті дослідження обліку та аналізу виробничих запасів на сільськогосподарському підприємстві ми дійшли до наступних висновків:

1. Виробничі запаси - це предмети праці, що належать підприємству, зберігаються на складах, використовуються лише один раз у виробничому процесі, зберігають свою вартість і можуть бути оцінені різними методами. Запаси визнаються, якщо є ймовірність отримання економічних вигод у майбутньому та можливість точно визначити їх вартість.
2. Нормативно-правове забезпечення обліку виробничих запасів включає МСФЗ 2 "Запаси", НП(с)БО 1, НП(с)БО 9, 30, Податковий кодекс України, Закон "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", Інструкцію про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, Наказ про облікову політику, внутрішні правила і положення.
3. Рахунок 20 "Виробничі запаси" відображає інформацію про наявність та рух сировини, матеріалів, палива, тари та інших запасів. За дебетом рахунку 20 відображаються надходження і дооцінка запасів, за кредитом - витрати та відпуск.
4. ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» є підприємством, що займається різними аспектами сільського господарства. За останні роки спостерігалось зростання фінансової стійкості, що позитивно позначилося на виробництві та реалізації продукції.
5. ТОВ «ЛАКУДАС-АГРО» використовує рахунок 20 для обліку виробничих запасів та рахунок 22 для обліку матеріально-справочної цінності. Також відбуваються витрати на заготівлю запасів та транспортування.
6. Приймання та оприбуткування матеріалів від постачальників відбувається за допомогою накладних, а рух запасів ведеться у спеціальних книгах обліку.
7. Серед проблем удосконалення обліку запасів наголошується на потребі автоматизації та удосконалення системи документообігу та аналітичного обліку.

8. Для аналізу забезпеченості підприємства виробничими запасами рекомендується використовувати як одиничні, так і узагальнювальні показники, що дозволить отримати комплексний огляд ситуації.
9. Виробничі запаси займають значну частку оборотних активів підприємства, а їх використання впливає на матеріаломісткість продукції.
10. Для вдосконалення обліку запасів на підприємстві рекомендується підвищення оперативності інформаційного забезпечення, удосконалення системи автоматизації та організація аналітичних процедур руху запасів.
11. З урахуванням сучасного кризового стану економіки, не можна просто переносити методику аналізу господарської діяльності із закордонних країн для використання в українській практиці. Дослідження показують, що більшість закордонних критеріїв оцінки визнають багато підприємств неспроможними. В українській практиці рекомендується використовувати лише ті частини методики економічного аналізу з іноземних країн, які можуть успішно пристосуватися до внутрішніх умов господарювання.
12. Аналіз запасів виробництва на підприємстві вимагає проведення декількох етапів: спочатку досліджується рівень забезпеченості підприємства виробничими запасами, потім проводиться загальний аналіз обсягу та структури цих запасів. Далі оцінюється ефективність їх використання, і проводиться аналіз матеріаловіддачі та матеріаломісткості продукції, робіт чи послуг.

В цілому, правильний облік виробничих запасів є важливою складовою успішної діяльності сільськогосподарського підприємства, оскільки сприяє підвищенню його ефективності та конкурентоспроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурдейна Л.В. Удосконалення методології бухгалтерського обліку виробничих запасів. Збірник наукових праць Буковинського університету. Економічні науки. 2017. Вип. 13. С. 126–132.
2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансований облік. Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. 8-ме вид., доп. і перероб. Житомир: ПП "Рута", 2009. 912 с.
3. Бухгалтерський облік: навчальний посібник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. /Сопко В. та ін. Тернопіль: Астон, 2005. 496 с
4. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 522 с.
5. Грабова Н. М. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посібник 5-те вид. доп. і перероб. К: А. С. К., 1998. С. 159–161.
6. Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
7. Коваль Н.І. Сутність виробничих запасів як економічної категорії: обліковий та управлінські аспекти. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 7. С. 93–105.
8. Коваль Н.І. Проблеми ведення обліку виробничих запасів та шляхи їх подолання. *Розвиток бухгалтерського обліку, фінансів та оподаткування в аграрному секторі економіки в умовах євроінтеграції*: збірник матеріалів X Міжнар. наук.-практ. конф. Київ : ННЦ«ІАЕ», 2017. С. 72–75.
9. Крупка Я.Д., Задорожний З.В., Гудзь Н.В., Денчук П.Н., Починок Н.В. та ін. Фінансовий облік: підручник. 4-те вид. доп. і перероб. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 451 с.

10. Лега О.В., Коваленко М.В. Оцінка запасів при вибутті: переваги та недоліки. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*, 18-20 березня 2020 р. Львів: ЛНАУ, 2020. С. 330–332.
11. Лень В.С. Фінансовий облік: навч., посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2011. 608 с
12. Левченко З.М. Організація бухгалтерського обліку виробничих запасів аграрного підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск № 3. С. 517-521
13. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: Київ: Центр учбової літератури, 2011. 712 с
14. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» від 01.01.2012 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021
15. Марченко В. Інвентаризація: організація та порядок проведення. *Дебет-Кредит* 2017. № 44. С. 24-30
16. Назарова І.Я. Етапи та алгоритм використання інформаційних технологій в обліку: *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Ужгород, 2018. Вип. 21. С. 40–44.
17. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
18. Новодворська В.В. Організація обліку товарних запасів та їх відображення в обліковій політиці підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. вип.13. С.592-595
19. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291: сайт. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>

20. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>
21. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 року № 290 (з врахуванням змін і доповнень). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>
22. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 року № 318 (з врахуванням змін і доповнень). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
23. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005 року № 790 (з врахуванням змін і доповнень). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text>
24. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
25. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р., № 996- XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 17.10.2020)
26. Поліщук О. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими запасами аграрних підприємств. Інфраструктура ринку. 2020.No 42. С. 367 – 371.
27. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.05. 1995 року № 88 (з врахуванням змін і доповнень) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>
28. Сук Л.К. Фінансовий облік: [навч. посіб.]. К.: Знання, 2016. 663 с.
29. Снісаренко Д.Я., Кулик Ю.М. Напрями удосконалення обліку та контролю виробничих запасів на підприємстві. *Облік, аналіз, аудит і оподаткування в умовах глобалізації економіки: тези доповідей I Міжнародної*

науково-практичної інтернет-конференції. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. С. 202–204.

30. Темченко Т. А. Чвертко Л.А. Проблеми обліку виробничих запасів та напрями його вдосконалення на підприємстві. Економічні горизонти. 2017. № 1(2). С. 48–56

31. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: підручник для студентів екон. спец. вищ. навч. зал. 6-те вид.. Київ: А. С. К., 2002. 784 с

32. Чабанова Н. В. Бухгалтерський фінансовий облік: посібник. Київ: Вид. центр “Академія”, 2002. 456с

33. Шум М. А., К.С. Гулько Особливості обліку та аналізу виробничих запасів на підприємствах України в сучасних умовах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. № 4. С.166-169.

34. Польова Т. В., Охрей, Т. С. Методично-організаційні особливості обліку виробничих запасів підприємств. *Економічний простір*, (160), 2020. С.124-128. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/160-23>

35. Рубан Л.О., Козел М.А. Формування та оптимізація виробничих запасів у логістичній системі. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 34. С. 313–318.

36. Кулик V., Карпенко Y. Процесно-орієнтоване управління виробничими запасами: обліково-аналітичні аспекти. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, (9). 2023, <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-9-09-01>

37. Drobyazko S., Pavlova H., Suhak T., Kulyk V., Khodjimukha-Medova Sh. Formation of Hybrid Costing System Accounting Model at the Enterprise. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, Vol. 23, 6, 2019. Retrieved from <https://www.abacademies.org/articles/formation-of-hybrid-costing-system-accounting-model-at-the-enterprise-8796.html>.

38. Правдюк Н. Л., Коваль Л. В., Коваль О. В. Облікова політика підприємств: навч. посібник. Київ: «Центр учбової літератури». 2020. – 647 с

39. Максименко І.Я., Іванченко А.Г. Особливості обліку виробничих запасів в управлінні діяльністю підприємства. Ефективна економіка. 2019. № 9.

40. Стегура В.В. Яцко М. В. Організаційно-методичні аспекти обліку операцій із виробничими запасами для підвищення їх оборотності. Збірник наукових статей випускників з фаху «Облік і оподаткування». Випуск 11. (2021). С. 108-113.

41. Неродюк М.О., Осадча О.О. Основні аспекти організації обліковоаналітичного забезпечення управління запасами підприємства. Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених “Сталий розвиток країни в рамках Європейської інтеграції” : тези (7 листопада 2019 року). Житомир: «Житомирська політехніка», 2019. С. 149-151.

42. Томчук В.В, Михайлишена А. Особливості обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами. Економічний аналіз. 2021. Том 31. № 3. С. 198-205.

43. Кудлаєва Н., Андрицька В. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління запасами. Молодий вчений, 12 (88). 2020. С. 142-145.

44. Белінська Т.А., Белінська С.М. Особливості проведення інвентаризації та уцінки запасів на підприємстві. Студентські наукові студії. Молодіжний науковий журнал. Миколаїв; 2020.

45. Бабенко Л. В., Васильєва В. Г., Коновалова О. В. Обліковоаналітичне забезпечення управління виробничими запасами. Економічний простір. № 166. 2021. С. 90-96

46. Омельницька З. Рух запасів: оформляємо первинні документи. № Баланс. 2019. № 19 (1892). С. 3-12. Режим доступу: <https://balance.ua/files/global/2019-Balance-19-p3-12-UA.pdf>.

47. Федорченко О. Г., Тарасенко Л. О. Облік та контроль наявності та руху запасів як інструменти підвищення ефективності підприємства. «Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці» : Праці XX Всеукраїнської наукової конференції студентів,

аспірантів та молодих вчених (23-24 квітня 2020 р., м. Вінниця). Том 2. Ред. кол. Хаджинов І.В. (голова) та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. С. 226-228.

48. Роева О.С. Облік і аудит запасів в управлінні інноваційною діяльністю підприємства. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування. Державний університет «Житомирська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2021.

49. E. Magopets, O. Roeva Accounting support for the formation of information about stocks in the enterprise management system. Conference Proceedings. Papers and Articles. Azerbaijan-Turkey. The First International Scientific-Practical Virtual Conference Science and Technology in Modern Society: Problems, Prognoses and Solutions. Turkey, Izmir September 26-27, 2020. С. 59-67. Режим доступу: (PDF) CONFERENCE PROCEEDINGS (researchgate.net)

50. Гончарук С., Бойко, О. Сучасний стан та напрямки вдосконалення обліку виробничих запасів за національними і міжнародними стандартами. *Молодий вчений*, 7 (119), 2023. С. 74-78. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-7-119-14>

51. Шевченко Л. Я., Мулява, В. Р. Сутність виробничих запасів, проблеми обліку та напрями його вдосконалення на підприємстві. *Економіка, управління та адміністрування*, (4(102)), 2022. С. 72–76. [https://doi.org/10.26642/ema-2022-4\(102\)-72-76](https://doi.org/10.26642/ema-2022-4(102)-72-76)

52. MFU (2020), Zapasy, Nacional'ne polozhennja (standart) buhgalters'kogo obliku 9, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>

53. Хмелюк А.В., Ситнік О.О. Особливості обліку супутньої продукції на металургійних підприємствах. Світ економічної науки. Випуск 31: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції економічного спрямування. Тернопіль, 2021. С. 50-55.

54. Kravchenko O. V., Pasternak Ya. P. Організація первинного обліку виробничих запасів та особливості їх відображення в обліковій політиці

підприємства. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(32), 2021. С. 138–146. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i32.200330>

